

Luonnonvara- ja
biotalouden
tutkimus 90/2019

Metsäluonnon turvaaminen kuntien metsissä

METSO-ohjelmaa toteuttamassa

Irja Löfström, Terhi Koskela, Susanna Anttila, Kimmo Syrjänen ja
Riikka Paloniemi

Metsäluonnon turvaaminen kuntien metsissä

METSO-ohjelmaa toteuttamassa

Irja Löfström, Terhi Koskela, Susanna Anttila, Kimmo Syrjänen ja
Riikka Paloniemi

Viittausohje:

Löfström, I., Koskela, T., Anttila, S., Syrjänen, K. & Paloniemi, R. 2019. Metsäluonnon turvaaminen kuntien metsissä – METSO-ohjelmaa toteuttamassa Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 90/2019. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 67 s.

ISBN 978-952-326-887-6 (Painettu)

ISBN 978-952-326-888-3 (Verkkojulkaisu)

ISSN 2342-7647 (Painettu)

ISSN 2342-7639 (Verkkojulkaisu)

URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-888-3>

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Irja Löfström, Terhi Koskela, Susanna Anttila, Kimmo Syrjänen ja Riikka Paloniemi

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2019

Julkaisuvuosi: 2019

Kannen kuva: Kimmo Syrjänen, SYKE

Painopaikka ja julkaisumyynti: PunaMusta Oy, <http://luke.juvenesprint.fi>

Tiivistelmä

Irja Löfström¹⁾, Terhi Koskela¹⁾, Susanna Anttila²⁾, Kimmo Syrjänen²⁾ ja Riikka Paloniemi²⁾

¹⁾ Luonnonvarakeskus (Luke), Latokartanonkaari 9, 00790 Helsinki

²⁾ Suomen ympäristökeskus (SYKE), Latokartanonkaari 11, 00790 Helsinki

Raportissa kuvataan kunnille vuonna 2015 tehdyn kyselytutkimuksen tulosten perusteella METSO-ohjelman sekä yleisemmin metsien monimuotoisuuden turvaamisen toteutusta kunnissa. Raportissa tarkastellaan METSO-ohjelman tunnettuutta ja vastaanottoa kunnissa sekä selvitetään, millaisia tuki- ja lisätietotarpeita kunnilla on METSO-ohjelmaan liittyen. Kysely kohdennettiin kuntien metsistä vastaaville toimihenkilöille ja siihen vastasi 79 kuntaa eri puolilta Suomea.

Kyselytutkimuksen perusteella kunnat ovat aktiivisesti osallistuneet METSO-ohjelmaan, ja metsien monimuotoisuuden turvaamiseen näyttää olevan kunnissa kiinnostusta. METSO-ohjelmaan soveltuvat kohteet oli kartoitettu noin kolmessa viidesosassa kyselyyn osallistuneista kunnista. Kunnista 40 prosenttia oli suojellut METSO-ohjelmaan sopivia kohteita yksityisinä suojelualueina ja myynyt tai vaihtanut maita valtiolle luonnonsuojelutarkoitukseen. Lisäksi luontoarvoiltaan arvokkaiksi tunnistettuja kohteita oli jätetty metsätaloustoimien ulkopuolelle tai otettu huomioon kaavoituksessa tai turvattu muilla keinoin.

Vastaajista kaksi kolmasosaa koki tuntevansa METSO-ohjelman ja sen kunnalle tarjoamat mahdollisuudet hyvin. Esille nousi kuitenkin myös merkittäviä tiedon ja tuen tarpeita. Useimmin tietoa kaivattiin suojelusta maksettavien korvausten määristä ja suojelumäärärahojen riittävyydestä. Epätietoisuutta oli myös kuntien mahdollisuuksista saada METSO-ohjelmasta korvausta. Tiedonpuutteet vähensivät luonnollisesti kiinnostusta tehdä esityksiä kohteiden suojelusta METSO-ohjelmassa. Riittävä korvaustasoa pidettiin tärkeänä tekijänä kuntien osallistumiselle METSO-ohjelmaan.

Huomattava osa vastaajista näki METSO-ohjelman hyvinä puolina sen, että ohjelmaan osallistuminen parantaa kunnan imagoa, edistää kuntalaisten mahdollisuuksia luontoharrastukseen ja tukee kunnan pyrkimyksiä monimuotoisuuden turvaamisessa ja hyvän asuin ympäristön luomisessa. Noin kaksi kolmesta vastaajasta piti todennäköisenä, että kunta turvaa seuraavan viiden vuoden aikana metsiensä monimuotoisuutta jättämällä kohteita metsätaloustoimien ulkopuolelle. Noin puolet vastaajista arvioi kunnan tulevan käyttämään erilaisia kaavoitusratkaisuja monimuotoisuuden turvaamisen keinona. Lähes neljäsosa piti vähintään melko todennäköisenä, että kunta tarjoaisi alueita suojeltavaksi yksityisinä suojelualueina. Samoin noin neljäsosa arvioi, että kunta myisi kohteita valtiolle luonnonsuojelutarkoitukseen osana METSO-ohjelmaa.

Kuntien metsien monimuotoisuuden turvaamisen edistämisessä vastaajat pitivät tärkeinä keinoina hyvää metsäsuunnittelua, tiedon lisäämistä sekä metsien tuottovaatimusten kohtuullistamista. Lähes kaikissa vastanneissa kunnissa talousmetsille oli tehty metsäsuunnitelma ja kahdessa kolmasosassa myös virkistysmetsille tai osalle niistä oli tehty hoitosuunnitelmia.

Selvityksessä tarkastellaan ajallista muutosta vertaamalla osaa vuonna 2015 tehdyn kyselyn vastauksista KuntaMETSO-työryhmän vuonna 2005 toteuttaman kyselyn tuloksiin.

Asiasanat: metsät, luonnonsuojelu, kunnat, metsäsuunnittelu, luonnonsuojelualueet, virkistysalueet, METSO-ohjelma

Sisällys

1. Johdanto	5
2. Aineisto.....	7
2.1. Kyselyt.....	7
3. Kyselyihin vastanneet kunnat	8
3.1. Kuntien luokitus	8
3.2. Metsien pinta-ala ja sen jakautuminen talous-, virkistys- ja suojelumetsiin	10
3.3. Arviot metsien maankäytön muutoksista.....	13
4. Kuntien metsäsuunnitelmat ja asetetut monimuotoisuustavoitteet.....	16
4.1. Strategiataason ohjelmat ja metsäsuunnitelmat	16
4.1.1. Talousmetsien metsäsuunnitelmat.....	16
4.1.2. Virkistys- ja suojelumetsien hoitosuunnitelmat.....	17
4.2. Monimuotoisuuden turvaamisen tavoitteet kunnissa	18
4.3. Monimuotoisuuden turvaamista rajoittavat tekijät	20
4.4. Metsille asetetut tuottotavoitteet.....	22
5. Kuntien näkemykset METSO-ohjelmasta	24
5.1. METSON tunnettuus ja kiinnostavuus.....	24
5.2. Luontoarvojen kartoitukset ja niiden hyödyntäminen kunnissa	26
5.3. Monimuotoisuuden turvaamisen keinot kunnissa	28
5.4. Tiedon ja tuen tarve METSO-ohjelmaan osallistumiseksi.....	30
5.5. Kohteen tarjoamisen kiinnostavuutta vähentävät tekijät	32
5.6. Suojelun aiheuttamien ristiriitojen ratkaiseminen	34
5.7. Erityyppiset kunnat monimuotoisuuden turvaajina	35
5.7.1. Kaupunkimaiset, taajaan asutut ja maaseutumaiset kunnat	35
5.7.2. Talousmetsiään itse hoitavat kunnat	36
5.7.3. Virkistysmetsäkunnat.....	37
5.8. Kuntien rooli METSON markkinoimisessa maanomistajille	38
5.9. Monimuotoisuuden turvaamisen käytäntöjen ja METSO-ohjelman kehittäminen.....	39
6. Yhteenveto.....	41
6.1. Vastanneiden kuntien edustavuus.....	41
6.2. Metsien käyttöluokat ja arviot muutoksista	41
6.3. Kuntien metsäsuunnittelu	42
6.4. Näkemykset METSO-ohjelmasta.....	42
6.4.1. Kuntien tietotarpeet	42
6.4.2. METSO-ohjelmaan osallistuminen	43
6.4.3. Kuntien käyttämät monimuotoisuuden turvaamiskeinot.....	43
7. Viitteet.....	45
8. Liitteet	46
Liite 1. Vuoden 2015 kysely	46
Liite 2. Vuoden 2005 kysely	57

1. Johdanto

Lähes kaikki Suomen kunnat omistavat metsää. Kuntien omistuksessa oleva metsäpinta-ala on noin 430 000 hehtaaria (Suomen virallinen tilasto 2014). Suomen kunnilla ja seurakunnilla on mahdollisuus toteuttaa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) turvaamalla arvokkaita luontokohteita, esimerkiksi lehtoja, runsaslahopuustoisia kangasmetsiä ja pienvesien lähimetsiä. Kuntien osallistuminen METSO-ohjelman toteutukseen pohjautuu vuosina 2005–2006 toimineen ns. KuntaMETSO-työryhmän esityksiin toimenpiteistä, joilla voidaan turvata virkistys- ja ulkoilumetsien monimuotoisuutta kuntien ja seudullisten virkistysalueyhdistysten hallinnoimilla alueilla ja valtion retkeilyalueilla (Monimuotoisuuden turvaaminen kuntien... 2006). Esitetyissä toimenpiteissä pyrittiin sovittamaan yhteen virkistyskäytön ja metsätalouden tavoitteet. Kuntien ja muiden julkisyhteisöjen maita on valtioneuvoston vuonna 2014 tekemän METSO-ohjelmaa koskevan periaatepäätöksen mukaan tavoitteena suojella yhteensä 7 000 hehtaaria vuoteen 2025 mennessä.

METSO-ohjelmaan osallistuminen on kunnille vapaaehtoista. Kunnat voivat myydä METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet täyttäviä kohteita valtiolle suojelutarkoituksiin tai perustaa yksityisen suojelualueen. Nämä suojelukeinot perustuvat luonnonsuojelulakiin. Myös maanvaihto valtion alueeseen on mahdollinen. Kunnat saavat valtiolle luonnonsuojeluun myytävästä alueesta täyden korvauksen, joka perustuu puuston ja maapohjan arvoon. Koska kunnilla on lakisääteisiä velvoitteita turvata monimuotoisuutta ja tarjota kuntalaisille virkistykseen soveltuvia alueita (luonnonsuojelulain 6 §, maankäyttö- ja rakennuslain 5 §, 39 § ja 54 §), kunnat voivat saada METSO-ohjelmassa yksityisen suojelualueen perustamisesta enimmillään 50 prosentin korvauksen kohteen käyvästä metsätalousarvosta. Muiden käyttömuotojen metsätalouskäytölle asettamat rajoitukset – kuten kohteen virkistyskäyttö – alentavat korvaussummaa.

Ympäristöministeriö tarjosi vuosina 2010–2012 kunnille ja seurakunnille hankerahoitusta METSO-ohjelmaan soveltuvien alueiden inventointiin. Hankkeissa oli mukana 50 kuntaa ja kahdeksan seurakuntaa tai seurakuntayhtymää. Kaikkiaan inventointirahoitusta sai aikanaan 51 kuntaa (vuoden 2016 kuntajaolla 49 kuntaa). Nämä kunnat edustivat 16 prosenttia Suomen kunnista ja omistivat yhteensä 35 prosenttia kuntien omistamasta metsäpinta-alasta. Inventointihankkeet tuottivat kuntien ja seurakuntien metsistä arvokasta luontotietoa, jota ei olisi saatu ilman ulkopuolista rahoitusta. Kuntien metsistä METSO-ohjelman kriteerit täyttäviä kohteita löytyi inventoinneissa vajaa 10 000 hehtaaria. (Anttila ym. 2013.)

Vuoden 2015 kevääseen mennessä kunnat olivat turvanneet näissä kartoituksissa löytyneistä METSO-ohjelmaan soveltuvista kohteista metsäsuunnittelussa, suojelleet tai päättäneet esittää suojeluun huomattavan osan (78 %). Yli kolmasosa inventoinneissa löytyneiden METSO-kohteiden pinta-alasta oli turvattu tai aiottiin turvata huomioimalla kohteiden luontoarvot metsäsuunnittelussa, mikä oli useimmin käytetty keino METSO-kohteiden turvaamiseksi. Toiseksi eniten turvaamisen keinona oli käytetty tai aiottiin käyttää yksityisen suojelualueen perustamista. Kartoitustiedot kohteiden luontoarvoista olivat tärkeitä, kun kohteiden turvaamisesta tehtiin päätöksiä kunnissa. (Anttila ym. 2016.)

METSO-inventoinnin tehneissä kunnissa ja seurakunnissa on tahtoa luontoarvojen turvaamiseen, mutta kiinnostusta pysyvään suojeluun vähensi halu säilyttää alueiden maanomistus ja maankäytön päätösvalta. Alueiden virkistyskäytön ja luonnonsuojelun välillä nähtiin jossain määrin ristiriitaa. Virkistysalueilla on oma merkityksensä paitsi niitä käyttävien kuntalaisten luontokokemusten myös luontoarvojen säilymisen ja kehittämisen kannalta. METSO-ohjelman toteutusrahoituksen vähentyminen vuonna 2016 hankaloitti inventointien tulosten hyödyntämistä. Koska huomattava osa kuntien ja seurakuntien METSO-ohjelmaan soveltuvista kohteista otetaan huomioon metsäsuunnittelussa, inventointien tuottama tieto vaikuttaa suojeltujen alueiden pinta-alan lisäksi myös laajemmin kuntametsien monimuotoisuuteen. (Anttila ym. 2016.)

Kaiken kaikkiaan kunnat ovat vuosina 2008–2018 suojelleet pysyvästi METSO-ohjelmassa noin 3 300 hehtaaria metsäaluetta. Kuntien suojelemien alueiden keskikoko on noin kolme kertaa suurempi kuin mitä METSO-ohjelmassa pysyvästi suojellut kohteet ovat keskimäärin. Viikkaimmillaan kohteiden suojeleminen oli ympäristöministeriön rahoittamien inventointien valmistumisen jälkeen ja 70 prosenttia kuntien suojelemista kohteista onkin tullut inventointirahoitusta saaneista kunnista. Käytetyin suojelekeino oli yksityisen suojelualueen perustaminen (59 % kohteista). Kohteista 37 prosenttia oli myyty valtiolle luonnonsuojelualueeksi ja muutaman kohteen suojeleminen oli toteutettu maanvaihdon kautta valtion kanssa. (Anttila ym. 2019.) Kunnat osallistuivat myös aktiivisesti Luontolahjani 100-vuotiaalle Suomelle –kampanjaan vuonna 2017.

Tämän raportin tavoitteena on selvittää valtakunnallisesti METSO-ohjelman sekä yleisemmin metsien monimuotoisuuden turvaamisen toteutusta Manner-Suomen kunnissa. Raportissa tarkastellaan METSO-ohjelman tunnettuutta ja vastaanottoa kunnissa sekä selvitetään, millaisia tuki- ja lisätietotarpeita kunnilla on METSO-ohjelmaan liittyen ja miten kuntien METSO-toimintaa tulisi kehittää. Lisäksi kartoitetaan metsiin liittyvän maankäytön muutosta kunnissa. Ajallista muutosta tarkastellaan vertaamalla osaa vuonna 2015 tehdyn kyselyn vastauksista KuntaMETSO-työryhmän vuonna 2005 toteuttaman kyselyn tuloksiin (Monimuotoisuuden turvaaminen kuntien... 2006).

Kiitokset

Haluamme erityisesti kiittää kyselyyn vastanneita henkilöitä kunnissa. Lisäksi haluamme kiittää kyselyn kommentoinnista ja kehitysideoista Miira Riipistä (Suomen Kuntaliitto), Lea Pöyhöstä ja Seppo Jauhiaista (Kuopion kaupunki), Tiina Peippo (Espoon kaupunki), Risto Murtoa (Lohjan kaupunki), Anne Tuomista (Tampereen kaupunki), Leena Leskistä (Suomen metsäkeskus), Jani Seppälää (Uudenmaan ELY-keskus) sekä Anne Grönlundia (Pohjois-Savon ELY-keskus).

Kunnan suojelualue, Pirkkala. Luonnonsuojelualueet ovat osa kunnan viherysteyksiä ja virkistysmetsien kokonaisuutta. Kuva: Kimmo Syrjänen, SYKE.

2. Aineisto

2.1. Kyselyt

Vuonna 2015 lähetettiin kaikille Manner-Suomen kunnille kysely METSO-ohjelman toteutuksesta ja yleisesti monimuotoisuuden turvaamisesta kunnan metsissä. Kyselyn pääteemat olivat METSO-ohjelman tunnettuus ja vastaanotto kunnissa, kuntien tarvitsemat tuki- ja lisätietotarpeet METSO-ohjelmaan liittyen, kuntien METSO-toiminnan kehittämistarpeet, yleisesti kuntien metsien käyttö ja sen muutos sekä tavat ottaa monimuotoisuus huomioon metsäsuunnittelussa ja metsänhoidossa (liite 1). Monimuotoisuuden turvaamisen tilanteen muutosta tarkastellaan vertaamalla osaa tämän kyselyn vastauksista KuntaMETSO-työryhmän vuonna 2005 toteuttaman kyselyn tuloksiin (Monimuotoisuuden turvaaminen kuntien... 2006).

Webropol-ohjelmalla tehty kysely lähetettiin sähköpostitse kaikkiin Manner-Suomen 301 kuntaan joulukuun alussa 2015. Kysely lähetettiin kuntien kirjaamoiden sähköpostiosoitteisiin, jotka saatiin Suomi.fi -palvelusta. Neljään kuntaan kyselyä ei pystytty toimittamaan teknisistä syistä. Kuntien kirjaamoihin osoitetussa viestissä kerrottiin kyselyn olevan tarkoitettu ”kunnan metsistä vastaavalle henkilölle” ja pyydettiin, että kyselylinkki saatekirjeineen lähetettäisiin kyseiselle henkilölle. Viimeiset vastaukset saatiin tammikuun alkupuolella 2016. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 80 kunnan metsistä vastaavaa henkilöä. Yksi vastaus hylättiin liian puutteellisenä. Loput 79 vastaajaa olivat pääosin vastanneet kysymyksiin kattavasti. Vastaukset kattavat yhteensä 26 prosenttia Manner-Suomen 301 kunnasta.

Vertailuaineistona käytetty KuntaMETSO-työryhmän kysely lähetettiin vuonna 2005 kirjeitse Manner-Suomen kaikkiin kuntiin, joita oli tuolloin 390 kappaletta (Monimuotoisuuden turvaaminen... 2006). Kyselyssä selvitettiin kuntien virkistys- ja ulkoilumetsien tarjoamat mahdollisuudet edistää metsien monimuotoisuutta ja eri käyttömuotojen yhteensovittamista, sekä virkistys- ja ulkoilumetsien käytön ja hoidon eroja verrattuna kuntien omistuksessa oleviin talous- ja suojelumetsiin (liite 2). Kysely osoitettiin kuntien metsäasioista vastaavalle henkilölle, mutta toivomuksena oli, että vastaukset perustuisivat kunnan eri sektorien yhteiseen näkemykseen. Kyselyyn vastasi 144 kuntaa, eli vastausprosentti oli 37. Näistä 144 kunnasta 41 vastasi myös vuoden 2015 kyselyyn.

3. Kyselyihin vastanneet kunnat

3.1. Kuntien luokitus

Tilastollinen kuntaryhmitys on Tilastokeskuksessa kehitetty kaupunkimaisuuden kuvaaja, joka jakaa kunnat taajamaväestön osuuden ja suurimman taajaman väkiluvun perusteella kolmeen luokkaan (Tilastokeskus 2016):

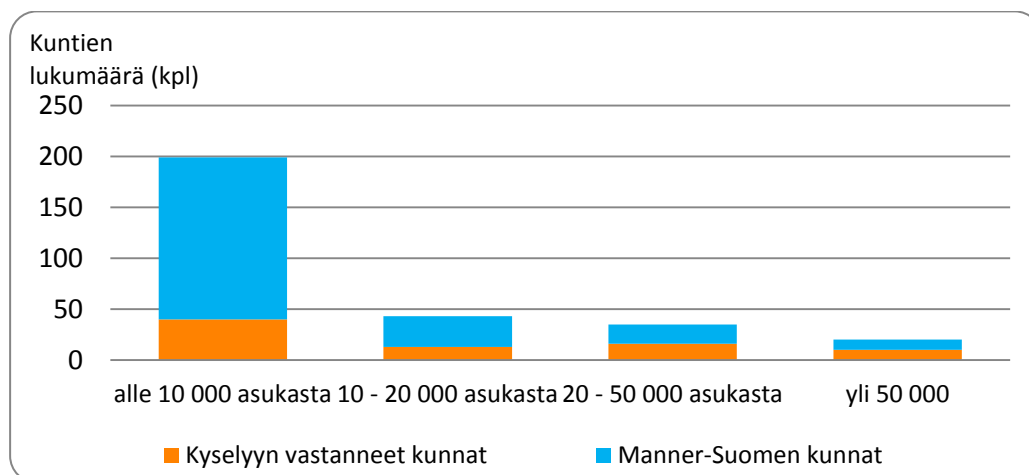
- 1) kaupunkimaiset kunnat: vähintään 90 prosenttia väestöstä asuu taajamissa tai suurimmassa taajamassa on vähintään 15 000 asukasta
- 2) taajaan asutut kunnat: vähintään 60 prosenttia, mutta alle 90 prosenttia väestöstä asuu taajamissa, lisäksi suurimmassa taajamassa on vähintään 4 000, mutta kuitenkin alle 15 000 asukasta
- 3) maaseutumaiset kunnat: alle 60 prosenttia väestöstä asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000 asukasta tai taajamissa asuu yli 60 prosenttia, mutta kuitenkin alle 90 prosenttia väestöstä ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4 000 asukasta)

Vuoden 2015 kyselyyn vastanneista kunnista noin kaksi viidesosaa oli maaseutumaisia. Kaupunkimaisia kuntia vastanneista oli reilu kolmasosa, kun koko Manner-Suomen kunnista kaupunkimaisia on noin viidesosa (taulukko 1).

Taulukko 1. Vuonna 2015 kyselyyn vastanneiden kuntien sekä Manner-Suomen kaikkien kuntien jakautuminen Tilastokeskuksen määrittämiin tilastollisiin kuntaryhmiin (Tilastokeskus 2016).

Tilastollinen kuntaryhmä	Kyselyyn vastanneet kunnat (%)	Manner-Suomen kaikki kunnat (%)
Kaupunkimaiset	35	19
Taajaan asutut	25	21
Maaseutumaiset	39	60

Kyselyyn vastasivat suhteessa eniten väkiluvultaan suuret kunnat (kuva 1). Yli 50 000 asukkaan kuntia oli Suomessa vuonna 2015 kaksikymmentä. Näistä kunnista puolet vastasi kyselyyn. Alle 10 000 asukkaan kuntia oli vuonna 2015 yhteensä 199. Näistä kyselyyn vastasi 40 kuntaa, eli niiden osalta vastausprosentti oli 20. Kaikkiaan kyselyyn vastanneissa kunnissa oli yli 2,1 miljoonaa asukasta, mikä oli hieman alle 40 prosenttia Manner-Suomen asukasluvusta vuonna 2015.

Kuva 1. Manner-Suomen kuntien lukumäärä (kpl) luokiteltuna väkiluvun (Tilastokeskus 2016) perusteella sekä kyselyyn vuonna 2015 vastanneiden kuntien lukumäärä (kpl) samalla luokittelulla esitettynä.

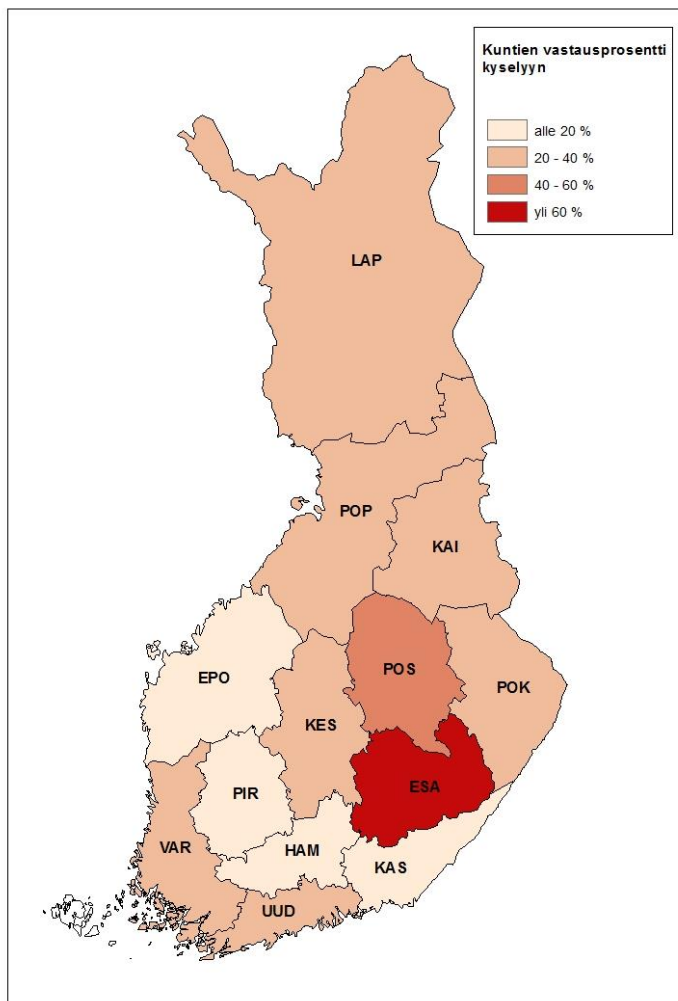

METSO-ohjelmassa suojeltua kuntametsää Kirkkonummella. Kuva: Kimmo Syrjänen, SYKE.

Maantieteellisesti tarkasteltuna vastausprosentti vaihteli paljon (kuva 2). METSO-ohjelmaa toteutetaan luonnonsuojelulakiin perustuvien toimenpiteiden osalta Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskusten (ELY-keskus) toimesta. Kaakkois-Suomen ja Pirkanmaan ELY-keskusten alueilla vastausaktiivisuus oli vähäinen. Korkein vastausprosentti oli Etelä-Savossa, mutta lukumääräisesti eniten kuntia vastasi Varsinais-Suomen ELY-keskuksen alueelta.

Vuoden 2015 kyselyyn vastanneista kunnista 21 (27 %) oli saanut ympäristöministeriön myöntämää rahoitusta METSO-ohjelmaan soveltuvien luontokohteiden kartoitukseen. Näiden kuntien metsistä vastaavilla toimihenkilöillä saattaa olla keskimääräistä paremmat tiedot METSO-ohjelmasta. Hieman yli puolet kunnista vastasi, että kunnan metsiin liittyvien päätösten toteuttamisesta vastaa tekninen toimi yksin. Joissakin kunnissa vastuu oli jaettu esimerkiksi teknisen toimen ja ympäristötoimen kesken. Vajaa kymmenen prosenttia nimesi päävastuulliseksi kunnanhallituksen. Vähän alle kymmenen prosenttia kertoi vastuun olevan ostopalveluyrityksellä, yleensä metsänhoitoyhdistyksellä. Muita nimettyjä vastuutahoja olivat ympäristötoimi, kunnan maaomaisuutta hallinnoiva palvelualue, kiinteistölaitos tai vastaava.

Vastanneista henkilöistä 84 prosenttia ilmoitti olevansa päävastuussa kunnan metsistä. Noin puolet heistä oli ollut päävastuullinen kunnan metsistä korkeintaan viiden vuoden ajan ja lähes puolella oli kokemusta tästä tehtävästä yli kymmenen vuoden ajalta. Hieman yli kolmanneksella vastaajista oli jokin metsäalan koulutus (metsätalousinsinööri, metsäteknikko, metsänhoitaja). Samoin hieman yli kolmanneksella oli rakennusalan koulutus (esim. rakennusmestari), arkkitehdin tutkinto tai insinöörin tutkinto muulta kuin metsäalalta. Muita vastaajien tutkintoja olivat muun muassa puutarhuri ja hortonomi.

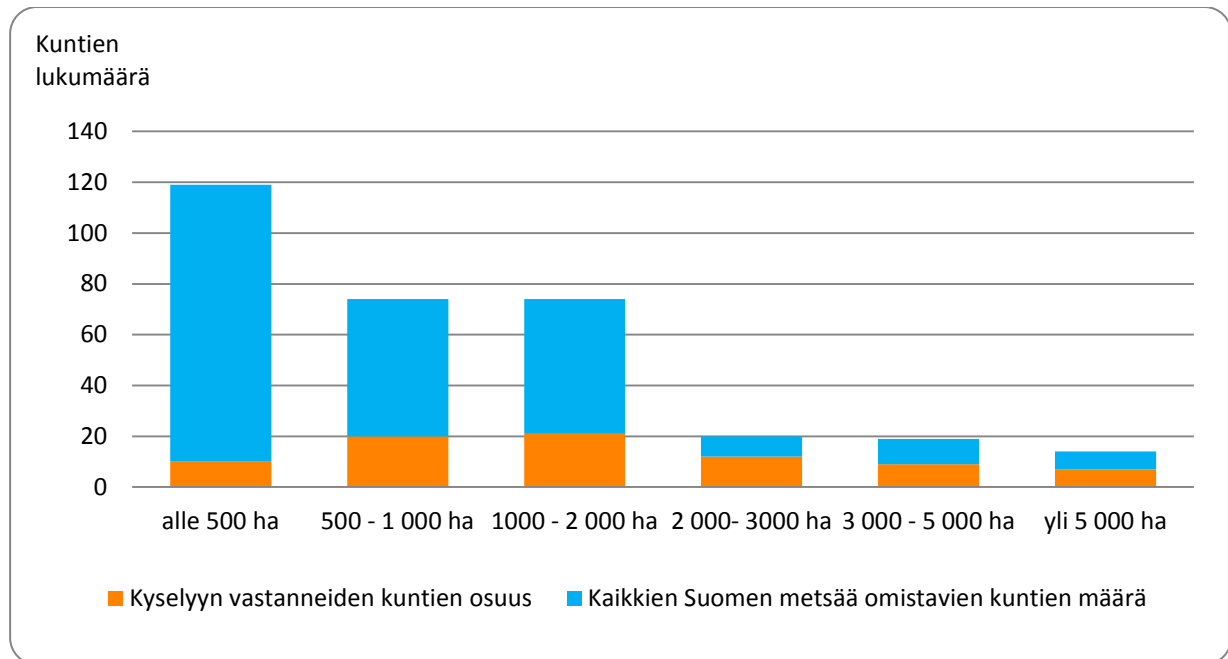
Kuva 2. Kyselyn vastausprosentti ELY-keskuksittain: kuinka suuri osuus kunkin ELY-keskusalueen kunnista vastasi kyselyyn vuonna 2015. UUD=Uusimaa, VAR=Varsinais-Suomi, HAM=Häme, PIR=Pirkanmaa, KAS=Kaakkois-Suomi, ESA=Etelä-Savo, POS=Pohjois-Savo, POK=Pohjois-Karjala, KES=Keski-Suomi, EPO=Etelä-Pohjanmaa, POP=Pohjois-Pohjanmaa, KAI=Kainuu, LAP=Lappi.

3.2. Metsien pinta-ala ja sen jakautuminen talous-, virkistys- ja suojelumetsiin

Vuoden 2015 kyselyn vastaajilta kysyttiin kunnan metsien pinta-alaa sekä sen jakautumista metsämaahan sekä kitu- ja joutomaahan. Kyselyyn vastanneiden kuntien metsäpinta-alasta 89 prosenttia oli vastausten perusteella metsämaata ja loput kitu- ja joutomaata. Tässä raportissa käytetään metsän määritelmänä näiden kaikkien kolmen maaluokan summaa, koska näin oli tehty myös vuoden 2005 aineiston raportoinnissa. Kuusi vastaajaa ei ilmoittanut kunnan omistamaa metsäpinta-alaa lainkaan. Niiden osalta käytettiin Tilastokeskuksen tietoja kuntien metsäpinta-alasta vuodelta 2014 (Suomen virallinen tilasto 2014). Kyselyissä käytetty ja Tilastokeskuksen (Suomen virallinen tilasto 2014) käyttämä metsän määritelmä poikkeavat hieman toisistaan.

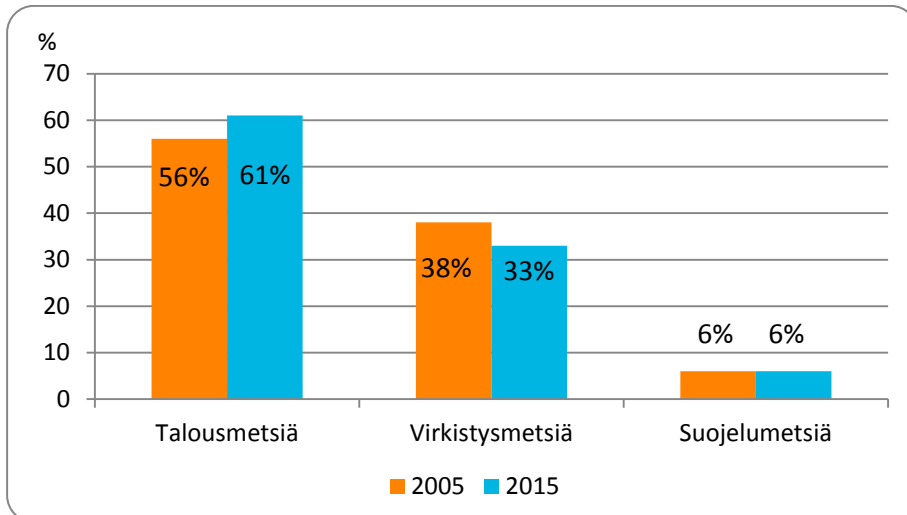
Vastaajien edustamien kuntien metsänomistuksen pinta-ala vaihteli alle sadasta hehtaarista lähes 20 000 hehtaariin. Yhteensä vastanneet kunnat omistivat noin 184 000 hehtaaria metsää. Vastaajien edustamien kuntien omistaman metsäpinta-ala on keskimäärin 2 300 hehtaaria ja mediaani 1 300 hehtaaria, kun metsäpinta-ala kaikissa Manner-Suomen kunnissa oli keskimäärin 1 400 hehtaaria ja mediaani 812 hehtaaria (Suomen virallinen tilasto 2014). Suhteellisen vähän metsää omistavien kun-

tien (metsää alle 500 ha) vastausaktiivisuus oli hyvin alhainen, mutta vastanneista kunnista noin puolet omistaa metsää valtakunnallista 1 400 hehtaarin keskiarvoa vähemmän. Suhteellisesti vastausaktiivisuus oli korkein kunnissa, jotka omistavat paljon metsää (kuva 3). Lukumääräisesti vastaukset painottuvat kuntiin, joiden metsäomistus on lähellä valtakunnallista keskiarvoa. Kyselyyn vastanneet kaupunkimaiset kunnat omistivat metsää enemmän kuin muut kuntatypit; kaupunkimaiset kunnat omistivat keskimäärin noin 4 300 hehtaaria, taajaan asutut kunnat noin 1 400 hehtaaria ja maaseutumaiset kunnat 1 100 hehtaaria.

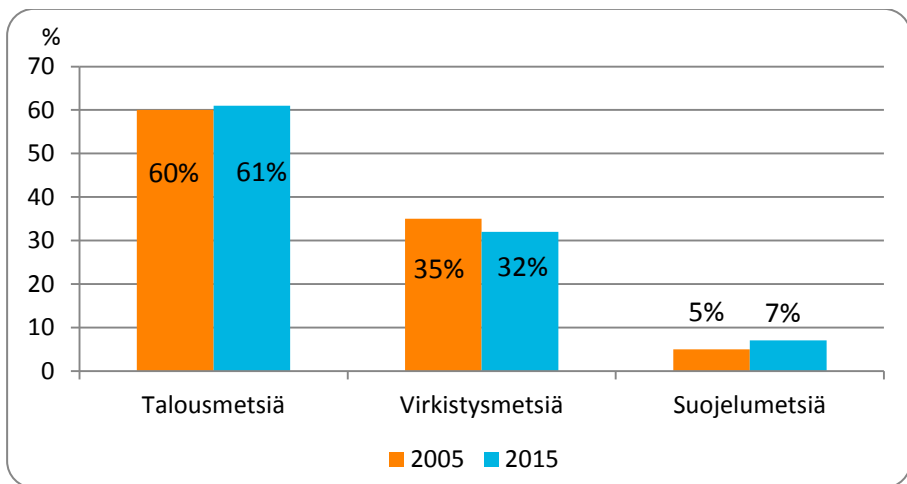

Kuva 3. Manner-Suomen kuntien lukumäärä (kpl) luokiteltuna kunnan metsäomistuksen hehtaarimäärän perusteella (Suomen virallinen tilasto 2014) ja vuoden 2015 kyselyyn vastanneiden kuntien määrä (kpl) kussakin pinta-alaluokassa.

Sekä vuoden 2005 että vuoden 2015 kyselyissä pyydettiin arvioimaan kunnan metsien jakautumista talousmetsiin, virkistysmetsiin ja suojelumetsiin. Kuvassa 4 esitetään vastanneiden kuntien vertailu vuosina 2005 ja 2015. Kuvan 5 tuloksissa ovat mukana vain niiden kuntien vastaukset, jotka vastasivat kumpaankin kyselyyn. Arvioissa metsien jakautumisesta eri luokkiin ei ollut merkittävää eroa vuosien 2005 ja 2015 välillä. Vuonna 2015 talousmetsien arvioitu osuus oli hieman suurempi ja virkistysmetsien osuus pienempi kuin vuonna 2005. Molempiin kyselyihin vastanneissa kunnissa (kuva 5) arvio suojelumetsien osuudesta on hieman suurempi vuonna 2015 kuin 2005. Kuntien metsäpinta-alan kokonaismuutoksia ole voitu ottaa huomioon vertailuissa, eikä esimerkiksi valtiolle maanmyynnin kautta tapahtunutta metsien siirtymistä suojeluun.

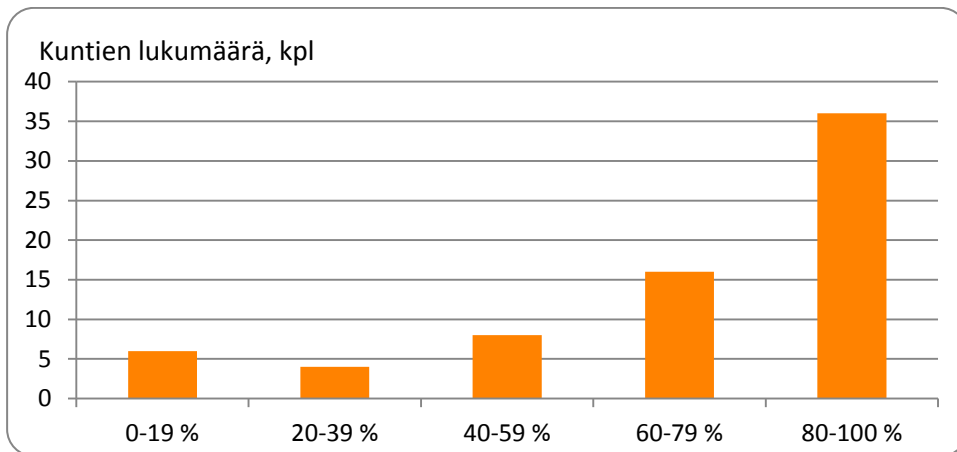

Kuva 4. Kaikkien vastanneiden kuntien arvio kunnan metsien jakautumisesta talousmetsiin, virkistysmetsiin ja suojelumetsiin vuosien 2015 ja 2005 kyselyissä (% kunnan omistamasta metsäpinta-alasta).

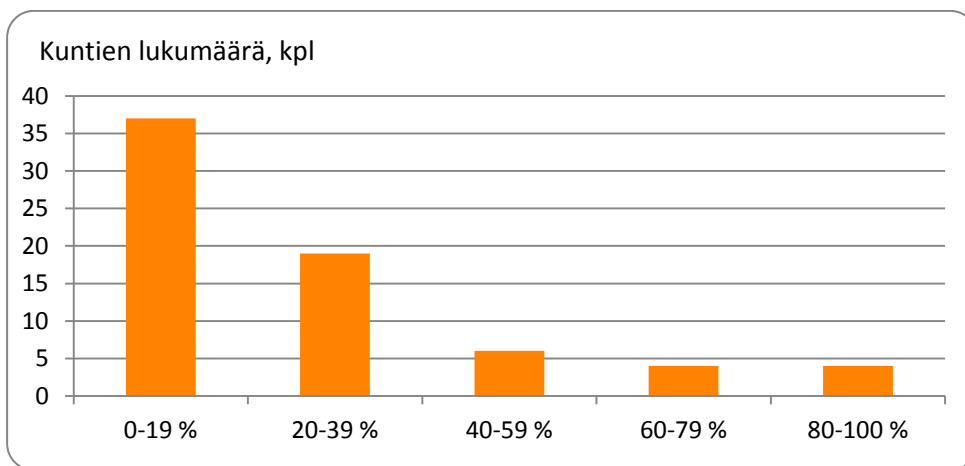

Kuva 5. Sekä vuoden 2005 että 2015 kyselyihin vastanneiden kuntien (33 kpl) arvio kunnan metsien jakautumisesta talousmetsiin, virkistysmetsiin ja suojelumetsiin (% kunnan omistamasta metsäpinta-alasta).

Talous- ja virkistysmetsien osuudet vaihtelivat paljon vuoden 2015 kyselyyn vastanneissa kunnissa (kuvat 6 ja 7). Suurimassa osassa kuntia on vähän virkistysmetsiä ja paljon talousmetsiä, mutta on myös kuntia, joissa lähes koko metsäala on virkistysmetsää ja talousmetsiä on vain vähän. Suojelumetsien osuus kunnan omistamasta metsistä oli enimmillään 30 prosenttia. Joka kolmas vastannut kunta ei vastausten perusteella omistanut suojelumetsiä.

Kuva 6. Vuoden 2015 kyselyyn vastanneiden kuntien lukumäärä sen mukaan, kuinka suuri prosenttiosuus kunnan metsistä on **talousmetsää**.

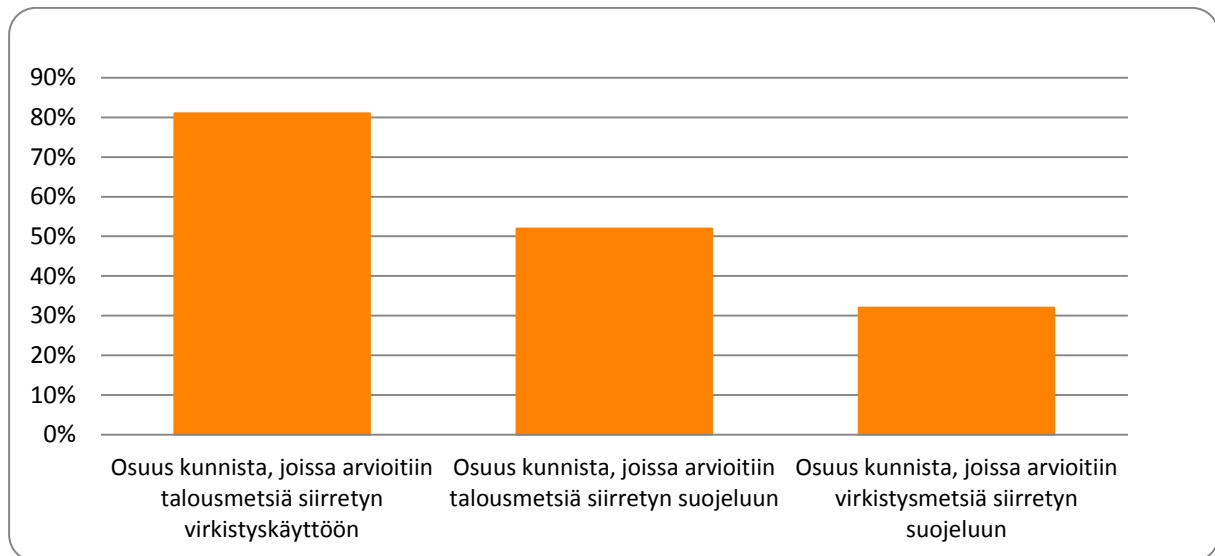

Kuva 7. Vuoden 2015 kyselyyn vastanneiden kuntien lukumäärä sen mukaan, kuinka suuri prosenttiosuus kunnan metsistä on **virkistysmetsää**.

3.3. Arviot metsien maankäytön muutoksista

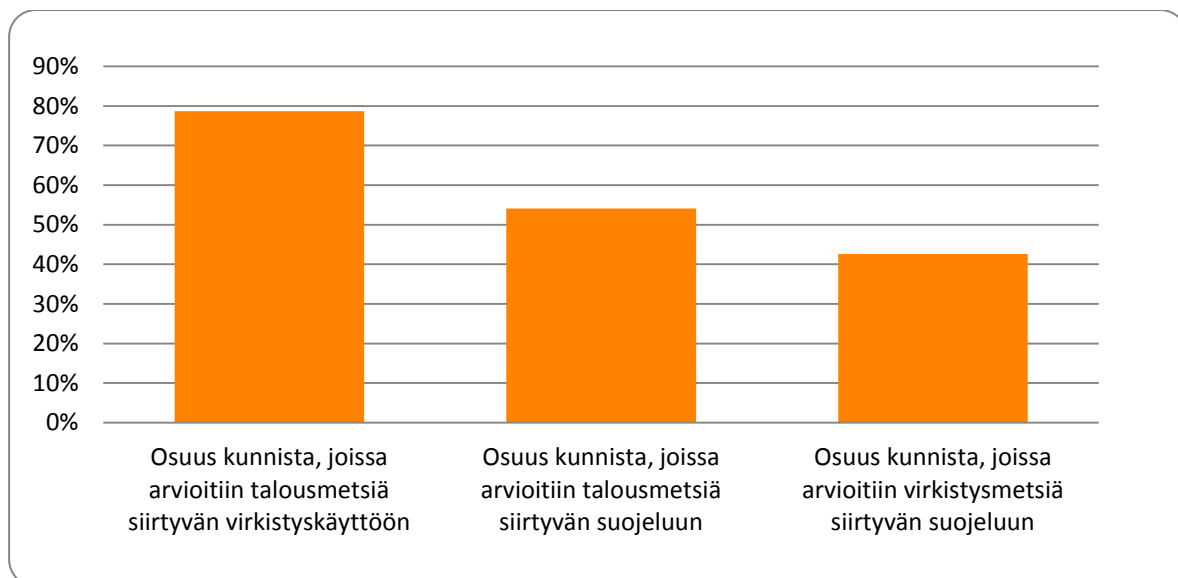
Kuntien omistamiin metsiin kohdistuu monenlaisia odotuksia ja paineita. Vastaajia pyydettiin arvioimaan edellisen kymmenen vuoden (2005–2015) sekä tulevan kymmenen vuoden (2015–2025) metsien maankäytön muutoksia. Arvio pyydettiin talousmetsien siirtymisestä virkistyskäyttöön tai suojeluun sekä virkistysmetsien siirtymistä suojeluun. Koska suojelu perustuu lakiin ja kaavoitukseen, oletus oli, ettei suojelumetsiä käytännössä siirry talousmetsiksi tai virkistysmetsiksi. Kysymyksessä ei voitu ottaa huomioon metsien kokonaispinta-alan muutoksia tarkastelujakson aikana.

Vastaajista 81 prosenttia arvioi kunnan siirtäneen omistamiensa talousmetsien pinta-alasta *edellisen kymmenen vuoden* (2005–2015) aikana virkistyskäyttöön (kuva 8). Näissä kunnissa arvioitiin muutoksen määräksi keskimäärin 11 prosenttia kunnan talousmetsien vuoden 2005 pinta-alasta. Puolet vastaajista arvioi kunnan siirtäneen talousmetsiä suojeluun, keskimäärin kuusi prosenttia talousmetsien vuoden 2005 pinta-alasta. Noin kolmasosa arvioi virkistysmetsiä siirretyn suojeluun, keskimäärin seitsemän prosenttia kunnan virkistysmetsien vuoden 2005 pinta-alasta.

Kuva 8. Kuinka suuri osa kunnista arvioi kunnan **siirtäneen vuosina 2005–2015** omistamiaan talousmetsiä virkistyskäyttöön, talousmetsiä suojeluun tai virkistysmetsiä suojeluun. 64 vastaajaa.

Lähes 80 prosenttia vastaajista arvioi *seuraavan kymmenen vuoden* (2015–2025) aikana kunnan talousmetsiä siirtyvän virkistyskäyttöön (kuva 9). Muutoksen määräksi näissä kunnissa arvioitiin keskimäärin seitsemän prosenttia talousmetsien vuoden 2015 pinta-alasta. Yli puolet vastaajista arvioi kunnan talousmetsiä siirtyvän suojeluun seuraavan kymmenen vuoden aikana. Keskimäärin muutokseksi arvioitiin näissä kunnissa viisi prosenttia talousmetsien vuoden 2015 pinta-alasta. Vastaajista 43 prosenttia arvioi virkistysmetsiä siirtyvän suojeluun seuraavan kymmenen vuoden aikana ja muutoksen määräksi arvioitiin keskimäärin neljä prosenttia virkistysmetsien sen hetkisestä pinta-alasta.

Kuva 9. Kuinka suuri osa kunnista arvioi kunnan **tulevan siirtämään seuraavan 10 vuoden (2015–2025) aikana** omistamiaan talousmetsiä virkistyskäyttöön, talousmetsiä suojeluun tai virkistysmetsiä suojeluun. 64 vastaajaa.

Talouskäytön ulkopuolella oleviin virkistymetsiin kertyy usein monimuotoisuudelle merkittäviä puustorakenteita, kuten ikivanhoja puita, keloja ja maapuita. Ne rikastuttavat luonnossa kulkijan retkikokemusta. Inkoo, Bjurs. Kuva: Kimmo Syrjänen, SYKE.

4. Kuntien metsäsuunnitelmat ja asetetut monimuotoisuustavoitteet

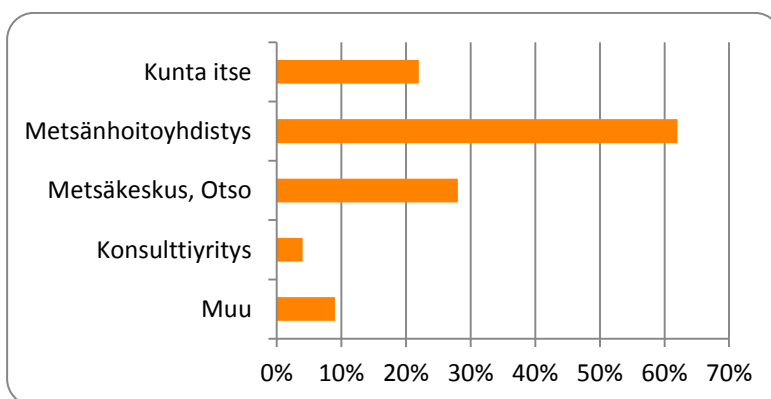
4.1. Strategiataason ohjelmat ja metsäsuunnitelmat

Strategisessa suunnittelussa määritetään painoarvot metsien virkistyskäytölle, monimuotoisuuden suojelulle ja metsätaloudelle. Samoin siinä määritetään suunnittelun ja hoidon yleiset periaatteet, tavoitteet ja toimenpiteet sekä kehittämisen painopisteet tulevana vuosina (Hamberg ym. 2012). Vuoden 2015 kyselyyn vastanneista kunnista 30 prosenttia oli laatinut metsilleen strategiataason ohjelman. Vuonna 2005 tällainen suunnitelma oli laadittu 22 prosentille vastanneista kunnista. Vastaus-ten perusteella osuus on jonkin verran kasvanut kymmenessä vuodessa, mutta edelleenkin näitä yleisen tason linjauksia ja metsänhoidon tavoitteita ei ollut määritelty valtaosassa kuntia. Suurimassa osassa vastanneita kuntia strategiataason ohjelmat olivat määräaika- ja usein kymmenvuotisia. Muutamissa kunnissa ne oli laadittu lyhyemmälle ajalle. Vajaassa viidesosassa kunnista, joilla oli strategiataason ohjelma, sen määräaika oli päättynyt eikä uutta ohjelmaa ollut vielä laadittu. Vain muutamilla kunnilla strategiataason ohjelma oli verkkosivuilla kuntalaisten saatavilla.

Lähes kaikissa (97 %) vuoden 2015 kyselyyn vastanneissa kunnissa oli kunnan talousmetsille tehty metsäsuunnitelma. Noin 90 prosentissa kuntia suunnitelma oli tehty kaikille talousmetsille. Talousmetsien metsäsuunnitelma oli 63 prosentilla kunnista tehty 2010-luvulla. Vain 15 prosentilla suunnitelman tehneistä kunnista suunnitelma oli nähtävillä verkkosivuilla. Myös vuonna 2005 vastaajista 97 prosenttia ilmoitti, että kunnan talousmetsille tai osalle niistä oli laadittu metsäsuunnitelma.

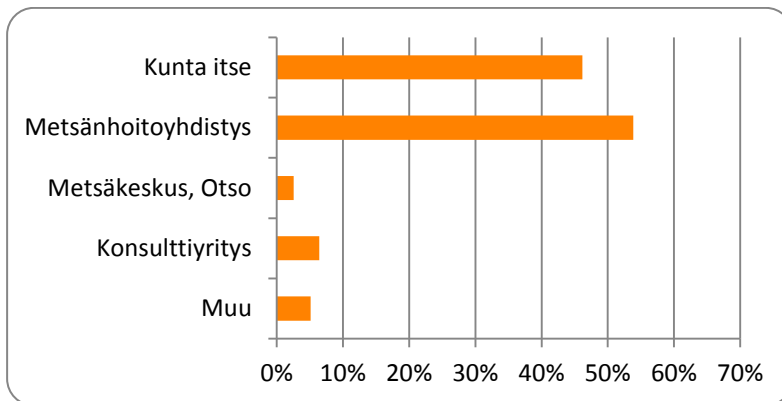
4.1.1. Talousmetsien metsäsuunnitelmat

Vuoden 2015 kyselyssä kuntien talousmetsien metsäsuunnitelmia olivat selvästi useimmin tehneet metsänhoitoyhdistykset (62 % kunnista) (kuva 10). Metsäkeskus tai OTSO Metsäpalvelut oli tehnyt metsäsuunnitelmia 28 prosentille kunnista. Vastanneista 22 prosenttia ilmoitti, että metsäsuunnitelmia oli tehty kunnan omasta toimesta. Kysymykseen oli mahdollista ilmoittaa useampi vaihtoehto, koska suunnitelma on voitu tehdä useamman tahon yhteistyönä tai suunnitelmia voi olla useampia.

Kuva 10. Kunnan **talousmetsien** uusimman metsäsuunnitelman laatinut taho tai tahot (% vastanneista kunnista). Vastaa-ja on voinut merkitä useita tahoja. 2015 kysely, 74 vastaajaa.

Vastaajista 46 prosenttia ilmoitti kunnan hoitavan itse talousmetsiään ja yli puolet kunnista (54 %), oli tehnyt hoitosopimuksen metsähoitoyhdistyksen kanssa (kuva 11). Muiden toimijoiden rooli oli selvästi vähäisempi.

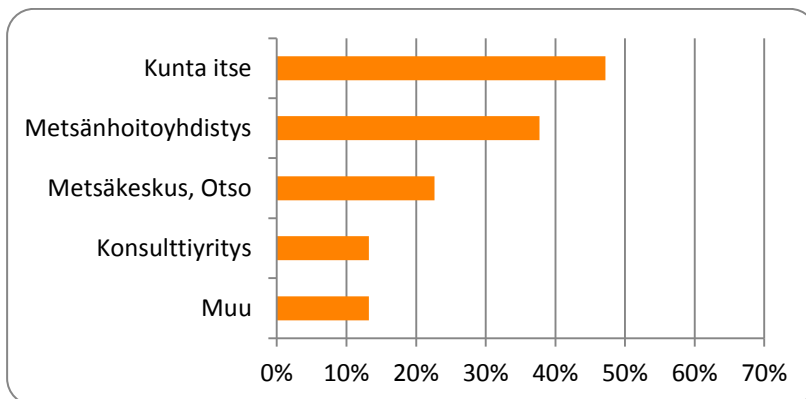
Kuva 11. Kunnan talousmetsiä hoitava taho tai tahot (% vastanneista kunnista). Vastaaja on voinut merkitä useita tahoja. 2015 kysely, 78 vastaajaa.

4.1.2. Virkistys- ja suojelumetsien hoitosuunnitelmat

Myös virkistys- ja suojelumetsissä hoitosuunnitelmat määrittävät käytännön toimenpiteet ja niiden laajuuden. Hoitosuunnitelma tai -suunnitelmat voivat kattaa kaikki kunnan virkistysmetsät tai koskea tiettyä virkistysaluetta.

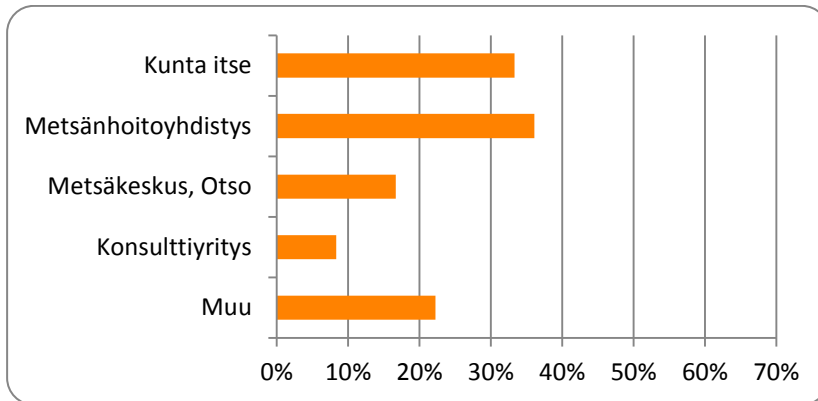
Vuoden 2015 kyselyn vastaajista 69 prosenttia ilmoitti, että kunnan virkistysmetsille tai osalle niistä on tehty hoitosuunnitelma. Lähes puolessa kunnista oli tehty hoitosuunnitelmia omana työnä (kuva 12). Metsänhoitoyhdistykset olivat tehneet virkistysmetsien hoitosuunnitelmia reilulle kolmasosalle kunnista.

Vuonna 2005 vastaajista 58 prosenttia ilmoitti, että hoitosuunnitelma oli tehty kaikille tai osalle kunnan virkistys- ja ulkoilumetsiä. Noin kolmasosassa kunnista oli laadittu hoitosuunnitelmia itse.

Kuva 12. Kunnan **virkistysmetsien** uusimman hoitosuunnitelman laatinut taho tai tahot (% vastanneista kunnista). Vastaaja on voinut merkitä useita tahoja. 2015 kysely, 53 vastaajaa.

Vuoden 2015 kyselyn mukaan noin kolmasosassa kunnista oli tehty hoitosuunnitelma suojelumetsille tai osalle niistä. Hoitosuunnitelman oli useimmin tehnyt kunta tai metsänhoitoyhdistys, mutta suojelumetsien hoitosuunnitelmien tekemisessä muiden tahojen rooli oli suurempi kuin talous- ja virkistysmetsien kohdalla (kuva 13). Muita mainittuja tahoja olivat esimerkiksi ELY-keskus, oppilaitos ja metsäyritys. Vuoden 2005 kyselyssä yli puolet (52 %) kunnista vastasi, että hoitosuunnitelma oli tehty osalle tai kaikille suojelumetsille.

Kuva 13. Kunnan **suojelumetsien** uusimman hoitosuunnitelman laatinut tahot (% vastanneista kunnista). Vastaaaja on voinut merkitä useita tahoja. 2015 kysely, 36 vastaajaa.

4.2. Monimuotoisuuden turvaamisen tavoitteet kunnissa

Suunnitelmallisen ja tehokkaan metsien monimuotoisuusarvojen turvaamisen yksi keskeinen lähtökohta on, että toiminnalle on määritelty tavoitteet. Kunnalla voi olla tavoitteita esimerkiksi suojelun kokonaispinta-alalle, vuosittain ennallistettavan alueen pinta-alalle tai luontoarvot erityisesti huomioon ottavalle metsien käsittelylle. Sekä vuoden 2005 että vuoden 2015 kyselyssä joka kolmas kunta ilmoitti asettaneensa tavoitteita monimuotoisuuden turvaamiselle. Vuoden 2015 kyselyssä em. tavoitteita tarkentavissa vastauksissa kuvattiin kuitenkin etenkin erilaisia suunniteltuja ja toteutettuja toimenpiteitä eikä niinkään määrällisiä tavoitteita. Vastaukset kuvasivat tältä osin erilaisia monimuotoisuuden turvaamisen keinoja ja käytäntöjä. Joissakin kunnissa oli myös asetettu konkreettisia pinta-alatavoitteita suojelulle.

Millaiset tavoitteet kunta on asettanut metsien monimuotoisuuden turvaamiselle?

"Monimuotoisuus turvattu asettamalla suojeluun jopa 10 prosenttia omistamistaan metsistä, joissa kaikissa ei välttämättä vielä ole paljoakaan arvoja. Näiden lisäksi pienialaisesti jätetään paljon muitakin kohteita toimenpiteiden ulkopuolelle."

"Haetaan kohteita jatkuvaan kasvatukseen. Ennen hakkuita selvitetään liito-oravien ja valkoselkätikkojen tai muiden rauhoitettujen lajien elinympäristöt ja luontoarvot."

"Yleiskaavan laadintaan liittyen tehty paljon luontokartoituksia, jotka otetaan huomioon metsänhoitotoissa. Kunnassa koko pinta-alan kattava yleiskaava."

"Metsäsuunnitelmassa on kartoitettu monimuotoisuuden kannalta arvokkaat kohteet."

"Luonnon monimuotoisuus huomioidaan kaikessa viheralueiden hoidon suunnittelussa sekä käytännön toiminnassa rajaamalla kohteita ja alueita hoitotoimenpiteiden ulkopuolelle tai hoitamalla kohteita niiden ominaispiirteiden vaatimalla tavalla. Ohjaavia tekijöitä ovat mm. LS-laki, metsälaki, metsäsertifiointi, METSO-kriteeristö, lajiensuojelu, vesien-, soiden ja muiden biotooppityyppien suojelu sekä paikallisten viranomaisten (esim. kunnan ympäristötoimi) kartoitukset, määräykset ja suositukset. Lisäksi metsäsuunnittelussa merkitään alueita erityiskohteiksi myös oman harkinnan mukaan."

"Metsäsuunnitelmat puoltavat varsinkin puistometsien osalta monimuotoisuutta ja lajirikkautta."

Suurimmassa osassa (86 %) vuoden 2015 kyselyyn vastanneista kunnista koulujen ja päiväkotien läheiset kuntametsät otetaan huomioon erityiskohteina metsien hoitotoimenpiteitä tehtäessä. Vastauksissa korostuivat metsän turvallisuudesta ja helppokulkuisuudesta huolehtiminen, mutta myös virkistyskäyttö ja monimuotoisuuden säilyttäminen. Myös opetuskäytön huomioon ottaminen sekä toimenpiteistä neuvottelu ja sopiminen koulun tai päiväkodin kanssa nostettiin esille.

Huomioidaanko kunnan omistamat koulujen ja päiväkotien läheiset metsät erityiskohteina metsienhoitotoimenpiteitä tehtäessä?

”Kaikki turvallisuusasiat huomioidaan erityisesti. Myös monimuotoisuusasioita mietitään, jotta kouluilla olisi mahdollisimman hyvät puitteet käyttää lähimetsiä opetukseen.”

”Monimuotoisuutta suositaan erityisen vahvasti.”

”Tarjotaan mahdollisuudet liikkumiselle luontoarvot huomioiden.”

”Säilytetään ja ylläpidetään opetuksen, liikunnan sekä retkeilyn kannalta erityyppisiä metsä-alueita koulujen läheisyydessä.”

”Tarpeen mukaan tapauskohtaisesti suunnitellen, yhteistyössä halukkaiden koulujen tai päiväkotien kanssa.”

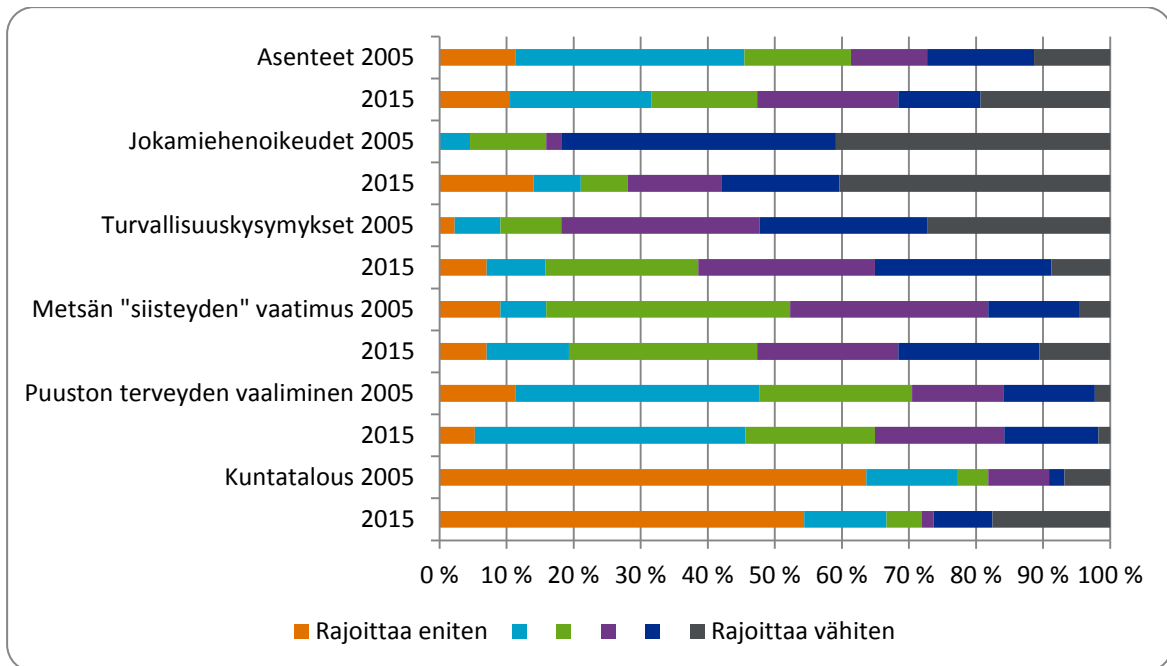

Liikkuminen lähimetsissä tuottaa iloa ja elinvoimaa kaikenikäisille ja vahvistaa terveyttä. Kuntametsää Kirkkonummella. Kuva: Kimmo Syrjänen, SYKE.

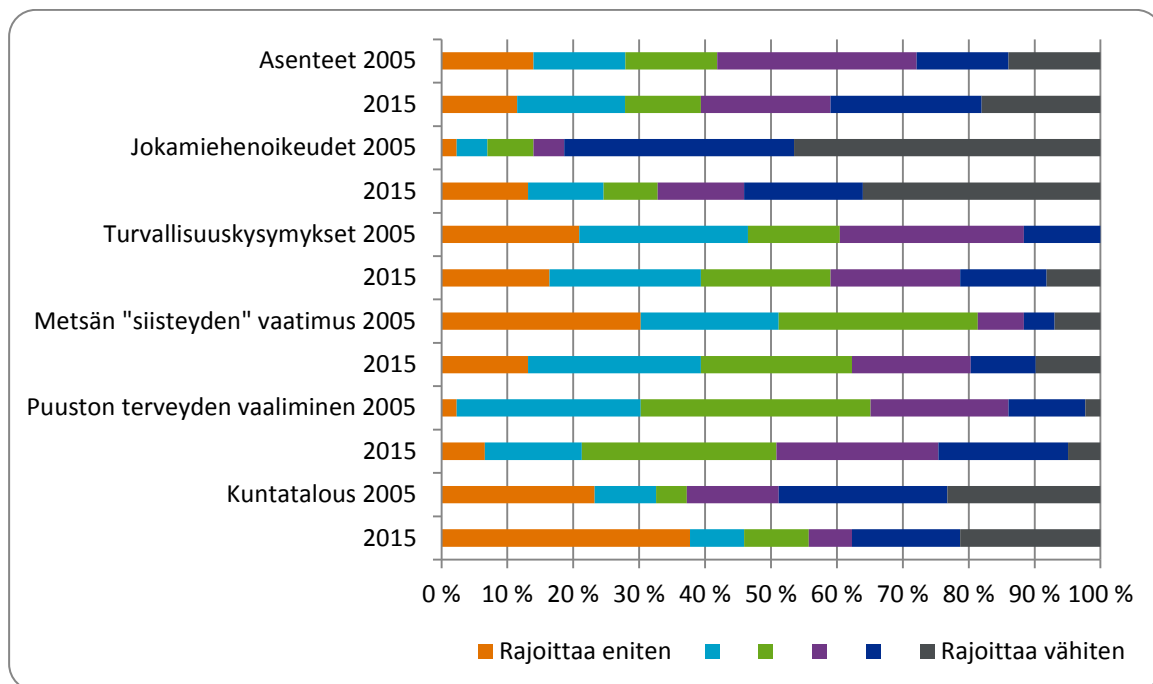
4.3. Monimuotoisuuden turvaamista rajoittavat tekijät

Vuoden 2015 kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan, mitkä tekijät rajoittavat eniten monimuotoisuuden edistämistä kunnan omistamissa talous-, virkistys- ja suojelumetsissä (kuvat 14, 15 ja 16). Kysymys oli esitetty samassa muodossa myös vuoden 2005 kyselyssä. Vastaajia pyydettiin järjestämään annetut tekijät sen mukaan, kuinka voimakkaasti ne rajoittavat monimuotoisuuden turvaamista kunnan metsissä.

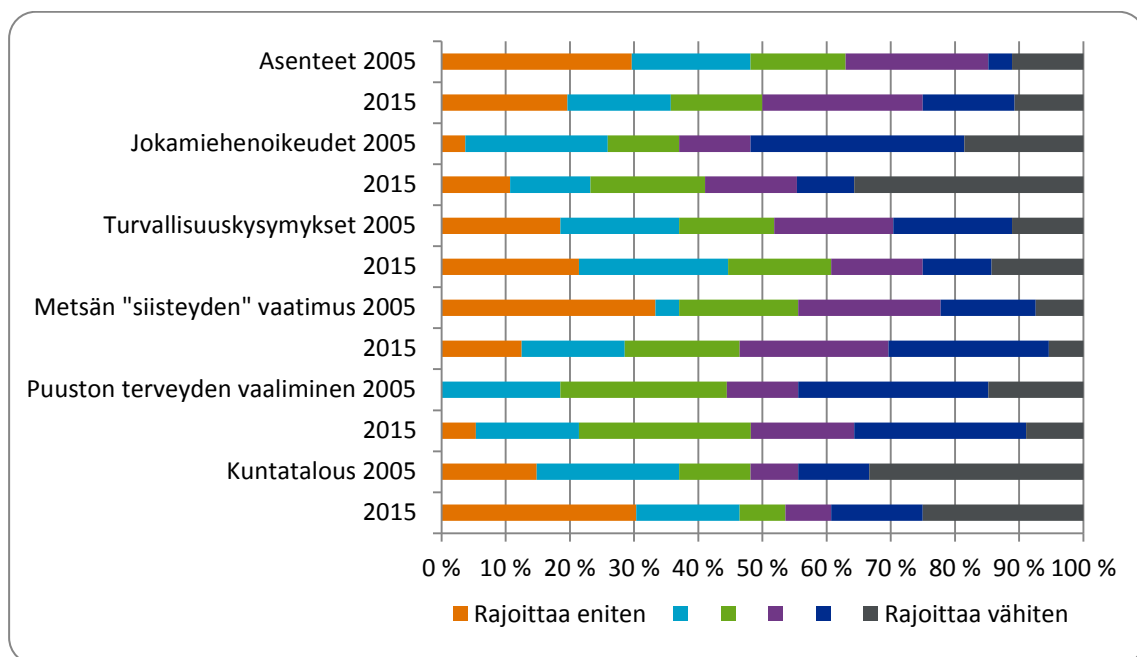
Vastaukset monimuotoisuuden turvaamista rajoittavista tekijöistä olivat hyvin samansuuntaisia vuosina 2005 ja 2015. *Talousmetsien* osalta monimuotoisuuden edistämistä rajoittivat vastaajien mukaan eniten kuntatalous ja puuston terveyden vaaliminen (kuva 14). *Virkistysmetsissä* rajoittavimmiksi tekijöiksi arvioitiin kuntatalous, turvallisuuskysymykset ja metsän ”siisteyden” vaatimus (kuva 15). *Virkistysmetsissä* ja *suojelumetsissä* kuntatalouden merkitys on vastausten perusteella kasvanut verrattuna vuoden 2005 kyselyyn (kuvat 15 ja 16). *Suojelumetsissä* korostuivat turvallisuuskysymykset sekä kuntatalous monimuotoisuuden edistämistä rajoittavina tekijöinä. Metsän siisteyden vaatimuksen, samoin kuin asenteiden, merkitys monimuotoisuuden edistämistä rajoittavana tekijänä näyttäisi vastausten perusteella jonkin verran lieventyneen.

Kuva 14. Vastaajat asettivat annetut kuusi vaihtoehtoa järjestykseen sen mukaan miten voimakkaasti ne rajoittavat luonnon monimuotoisuuden edistämistä kunnan omistamissa **talousmetsissä** (% vastanneista kunnista). Kysely 2015, 57 vastaajaa, kysely 2005, 44 vastaajaa.

Kuva 15. Vastaajat asettivat annetut kuusi vaihtoehtoa järjestykseen sen mukaan miten voimakkaasti ne rajoittavat luonnon monimuotoisuuden edistämistä kunnan omistamissa **virkistysmetsissä** (% vastanneista kunnista). Kysely 2015, 61 vastaajaa, kysely 2005, 43 vastaajaa.

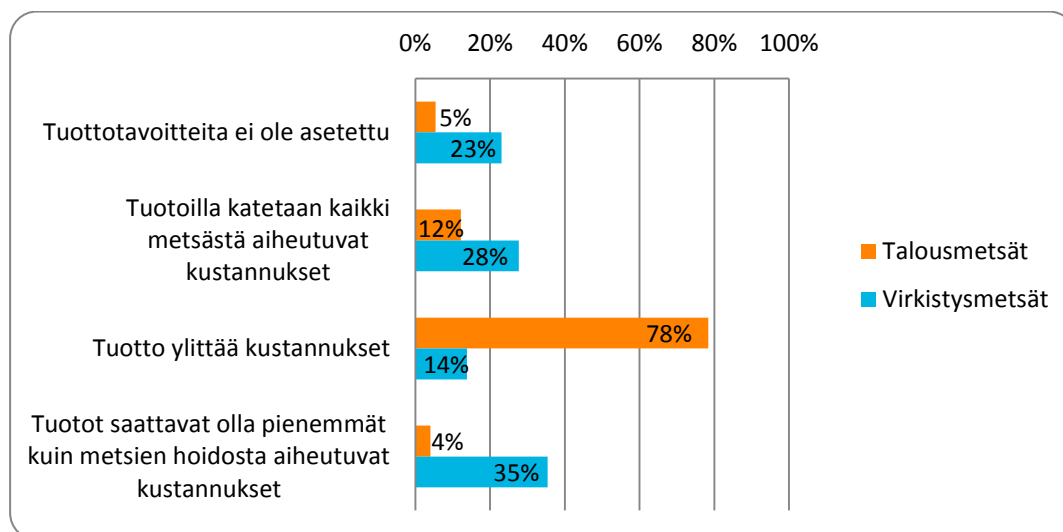
Kuva 16. Vastaajat asettivat annetut kuusi vaihtoehtoa järjestykseen sen mukaan miten voimakkaasti ne rajoittavat luonnon monimuotoisuuden edistämistä kunnan omistamissa **suojelumetsissä** (% vastanneista kunnista). Kysely 2015, 56 vastaajaa, kysely 2005, 27 vastaajaa.

4.4. Metsille asetetut tuottotavoitteet

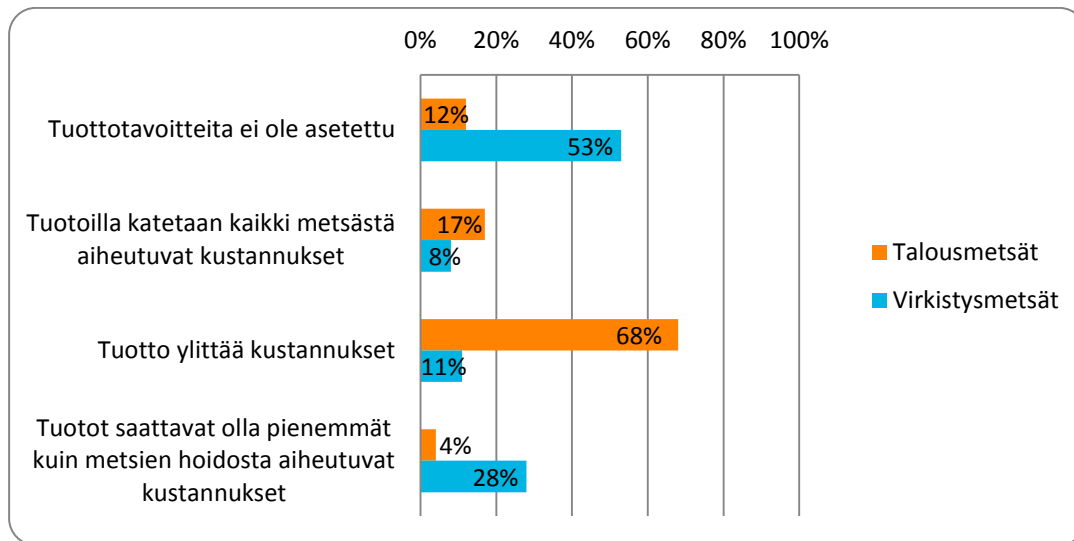
Sekä vuoden 2005 että 2015 kyselyissä selvitettiin kuntien talous- ja virkistysmetsien tuottotavoitteita. Vuonna 2015 lähes neljä viidesosaa vastasi, että kunnan *talousmetsien* tuoton tulisi ylittää niistä aiheutuvat kustannukset (kuva 17). Noin joka kymmenes oli sitä mieltä, että tuotoilla on tavoitteena kattaa metsästä aiheutuvat kustannukset. Muutama vastaaja oli sitä mieltä, että tuotot saattavat olla pienemmät kuin kustannukset. Syynä tähän voi olla esimerkiksi se, että kunnan metsissä on runsaasti uudistus- ja taimikonhoitokohteita, mutta ei hakkuukypsiä alueita.

Virkistysmetsien osalta eriaisteiset tuottotavoitteet jakautuivat vastauksissa tasaisemmin. Vajaa neljäsosa ilmoitti, ettei virkistysmetsille ole asetettu tuottotavoitetta ja 14 prosenttia ilmoitti, että tuoton tulisi ylittää kustannukset (kuva 17). Reilu neljäsosa oli sitä mieltä, että tuotoilla pyritään kattamaan metsästä aiheutuvat kustannukset ja reilu kolmannes sitä mieltä, että tuotot saattavat olla pienemmät kuin virkistysmetsien hoidosta aiheutuvat kustannukset.

Talousmetsien tuottotavoitteet olivat melko samanlaiset kumpanakin kyselyajankohtana, mutta vuonna 2005 hieman suuremmassa osassa kuntia ei ollut asetettu tuottotavoitteita talousmetsille kuin vuonna 2015 (kuva 18). Virkistysmetsien osalta vuonna 2005 selkeästi suurempi osuus kunnista ei ollut asettanut tuottotavoitteita kuin vuonna 2015. Tavoite saada virkistysmetsistä tulevilla tuotoilla katettua metsästä aiheutuvat kustannukset oli vuonna 2015 yleisempi kuin vuonna 2005.

Kuva 17. Millaisia tuottotavoitteita kunnat ovat asettaneet omistamilleen talous- ja virkistysmetsille (% vastanneista kunnista). Kysely 2015, 74 vastaajaa.

Kuva 18. Millaisia tuottotavoitteita kunnat ovat asettaneet omistamilleen talous- ja virkistysmetsille (% vastaaneista kunnista). Kysely 2005, 113 vastaajaa.

Vuonna 2015 kysyttiin, ovatko metsien tuottotavoitteet muuttuneet kuluneiden kymmenen vuoden (2005–2015) aikana, ja jos ovat niin miten. Talousmetsien tuottotavoitteiden sanoi muuttuneen 39 prosenttia vastaajista ja pääsääntöisesti tuottotavoitteiden mainittiin kasvaneen. Virkistysmetsien tuottotavoitteissa muutoksia havaitsi vajaa viidesosa (17 %).

Miten kunnan metsille asetetut tuottotavoitteet ovat muuttuneet viimeisen 10 vuoden (2005–2015) aikana?

"Tulo-odotuksia on nostettu ja hoitokustannusten odotetaan pienenevän."

"Tuottotavoitetta on nostettu reilusti."

"Metsiä hakattu yli kantokyvyn ja nyt keskitytään niiden hoitotöihin, joihin pyritään saamaan tuotto harvennus ym. hakkuilla."

"Talousahdingossa kaupunki on joutunut vuosittaisissa hakkuumäärissään ylittämään metsäsuunnitelmissa suositellut hakkuumäärät. Koskee talousmetsiä."

"Talousmetsiä hoidetaan suunnitelman mukaisesti tehokkaammin eli tuloa tulee enemmän."

"Vaikka hoitokustannukset ovat nousseet, tuotto metsistä on kasvanut. Metsäpalvelusopimus metsänhoitoyhdistyksen kanssa on edesauttanut tuottojen kasvussa."

5. Kuntien näkemykset METSO-ohjelmasta

5.1. METSO:n tunnettuus ja kiinnostavuus

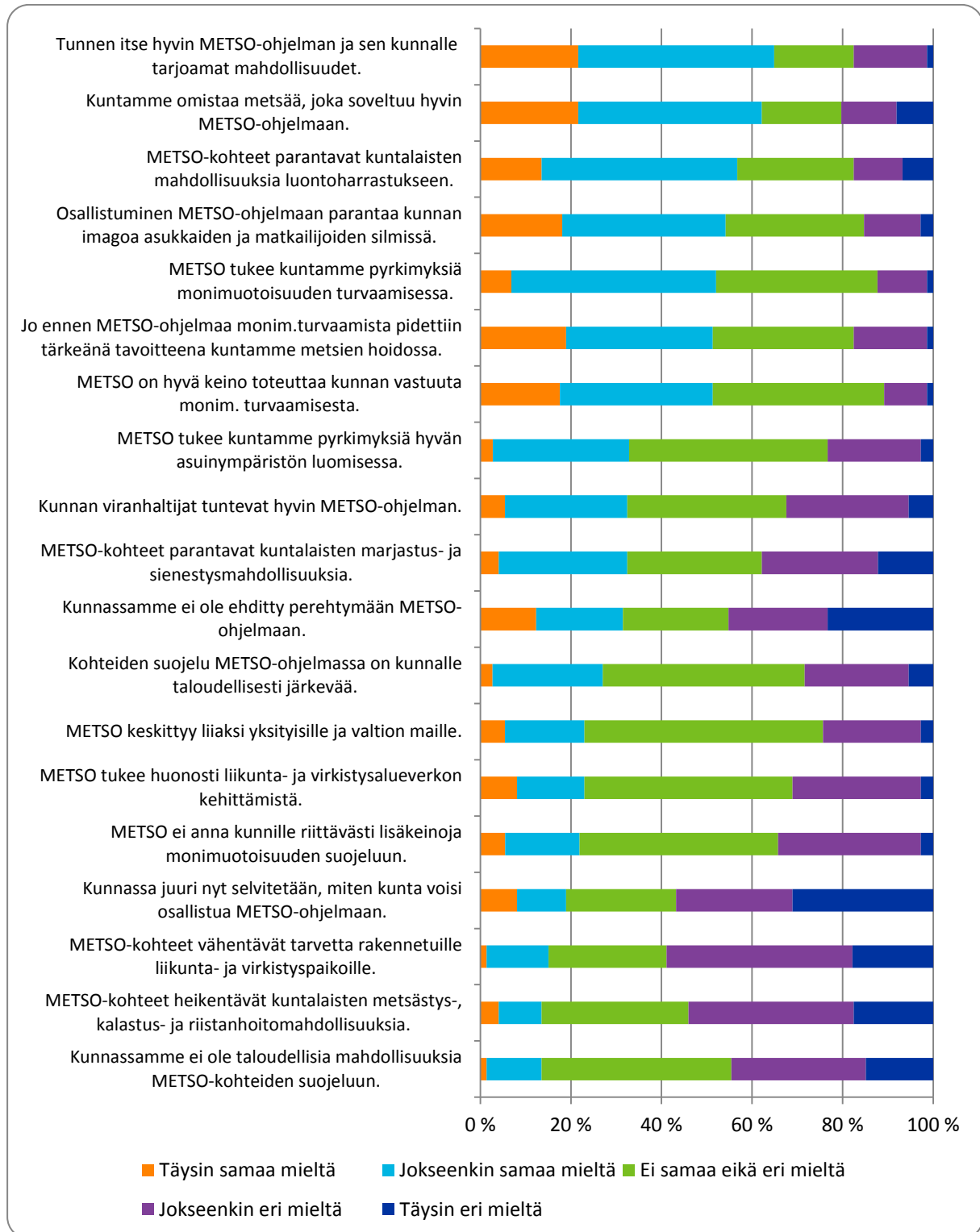
METSO-ohjelmaa arvioivia kysymyksiä esitettiin vain vuoden 2015 kyselyssä. Ensimmäisen kyselyn toteutusajankohtana vuonna 2005 oli käynnissä vasta METSO-ohjelman kokeilujakso ja varsinainen ohjelma käynnistyi vuonna 2008.

Vastaajista kaksi kolmesta oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että he tuntevat METSO-ohjelman ja sen kunnalle tarjoamat mahdollisuudet hyvin (kuva 19). Joka kolmas oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että kunnan viranhaltijat tuntevat METSO-ohjelman hyvin. Kaksi kolmasosaa vastaajista arvioi, että kunta omistaa METSO-ohjelmaan soveltuvaa metsää.

Huomattava osa vastaajista näki METSO-ohjelman hyvinä puolina sen, että ohjelmaan osallistuminen parantaa kunnan imagoa, edistää kuntalaisten mahdollisuuksia luontoharrastukseen ja tukee kunnan pyrkimyksiä monimuotoisuuden turvaamisessa ja hyvän asuin ympäristön luomisessa. Puolet vastaajista oli sitä mieltä, että jo ennen METSO-ohjelmaa monimuotoisuuden turvaamista pidettiin tärkeänä tavoitteena kunnan metsien hoidossa ja että METSO on hyvä keino toteuttaa kunnan vastuuta monimuotoisuuden turvaamisesta. Noin neljäsosa oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väitteestä, että kohteiden suojele METSO-ohjelmassa on kunnalle taloudellisesti järkevää. Reilu kymmenesosa (13 %) oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väitteestä, että kunnalla ei ole taloudellisia mahdollisuuksia METSO-kohteiden suojeeluun.

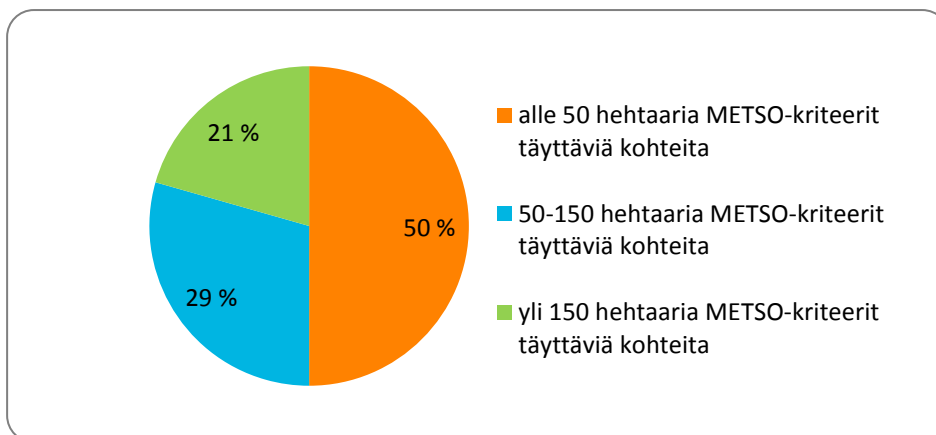
Kuntametsät ovat myös tärkeitä sienestys- ja marjastusalueita kuntalaisille. Kuva: Kimmo Syrjänen, SYKE.

Kuva 19. Kuntien näkemykset METSO-ohjelmasta ja sen vastaanotosta kunnassa (% vastanneista kunnista). 2015 kysely, 74 vastaajaa.

5.2. Luontoarvojen kartoitukset ja niiden hyödyntäminen kunnissa

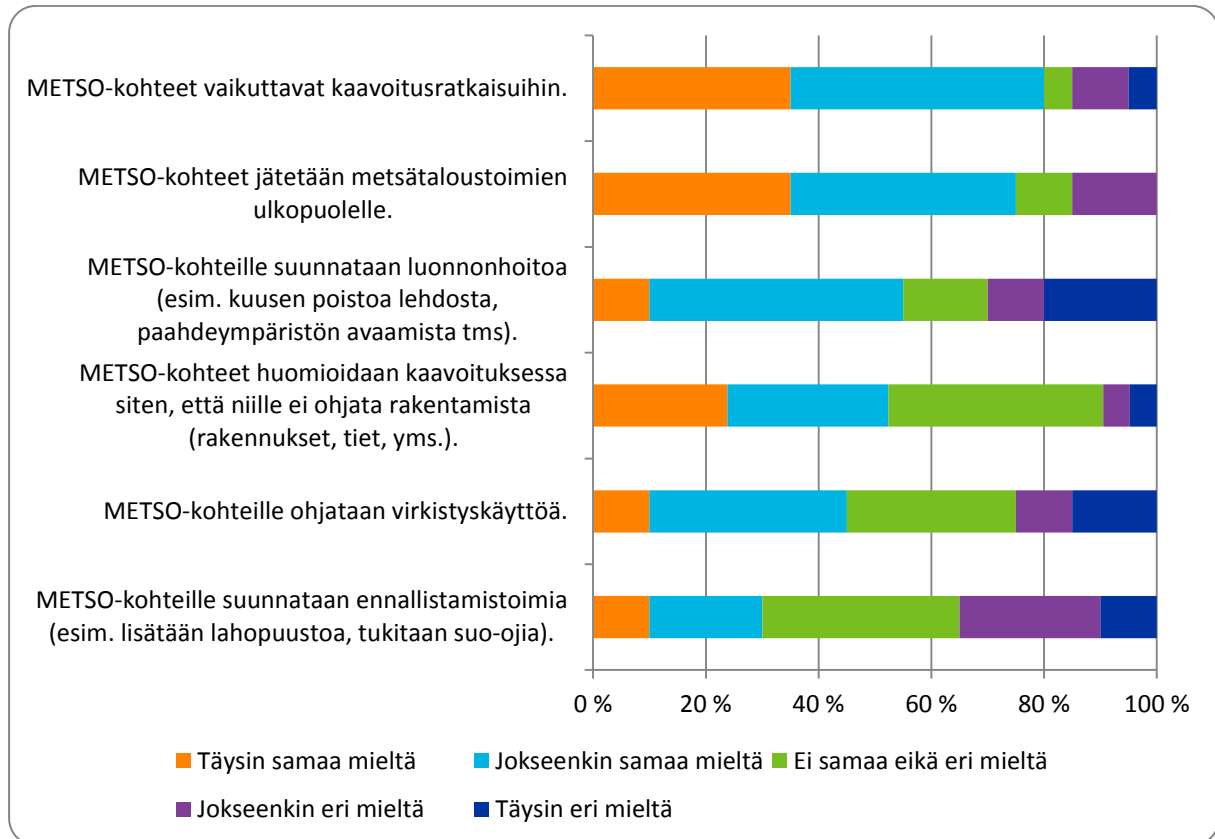
Noin kolmasosassa vastanneita kuntia arvokkaat luontokohteet oli kartoitettu kaikissa kunnan metsistä, noin puolessa kunnista luontokohteet oli kartoitettu osasta metsiä ja viidesosassa kartoituksia ei ollut tehty. METSO-ohjelmaan soveltuvat kohteet oli kartoitettu 57 prosentissa kunnista. METSO-kohteet kartoittaneista kunnista noin puolessa kohteita löytyi alle 50 hehtaaria ja viidesosassa yli 150 hehtaaria (kuva 20). Niistä kunnista, joiden metsistä METSO-kohteita ei kyselyn mukaan ollut kartoitettu, kahdeksan prosenttia piti METSO-kohteiden kartoittamista erittäin tarpeellisenä ja 40 prosenttia melko tarpeellisenä. Noin puolet kunnista, joiden METSO-kohteita ei ollut kartoitettu, ei myöskään pitänyt kartoituksen tekemistä tärkeänä. Kunnan metsien tunnistetut monimuotoisuusarvot (esim. paikallisesti arvokkaat luontokohteet, uhanalaiset lajit, metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt, luonnonsuojelulain turvaamat elinympäristöt) olivat kattavasti *paikkatietona* kunnan omassa maankäytön suunnittelujärjestelmässä kuudessa prosentissa kuntia ja kahdessa viidesosassa kuntia ainakin osittain. Kaksi viidesosaa kunnista vastasi luontotietojen tai ainakin osan niistä olevan kunnan metsiä hoitavan tahon omassa suunnittelujärjestelmässä tai kunnan maankäytön suunnittelujärjestelmässä muuna kuin paikkatietona.

Kuva 20. METSO-kohteet metsistään kartoittaneiden kuntien jakautuminen sen mukaan, kuinka monta hehtaaria METSO-ohjelmaan soveltuvia kohteita inventoinnissa löydettiin (% vastanneista kunnista), 34 vastaajaa.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, miten tietoa METSO-valintaperusteet täyttävistä kohteista kunnassa hyödynnetään. Suojeluvaihtoehto jätettiin näistä väitteistä pois, koska kohteiden suojelusta tiedusteltiin kyselyssä erikseen ja tarkemmin (luku 5.3.). Kyselyn vastaajista 80 prosenttia oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väitteestä, että kartoituksissa löydetty METSO-valintaperusteet täyttävät kohteet vaikuttavat kunnassa tehtäviin kaavoitusratkaisuihin (kuva 21). Noin puolet vastaajista arvioi, että kaavoituksessa nämä kohteet jätetään rakennettavien alueiden ulkopuolelle. Yli kolmannes vastaajista oli tästä epävarma ja valitsi vastausvaihtoehdon 'ei samaa eikä eri mieltä'.

Vastaajista 75 prosenttia oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että kartoituksissa löydetty METSO-valintaperusteet täyttävät kohteet jätetään metsätaloustoimien ulkopuolelle ja vain 15 prosenttia oli tästä väitteestä jokseenkin eri mieltä. Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että näille kohteille suunnataan luonnonhoitoa. Kolmasosa arvioi, että kohteita tullaan ennallistamaan. Vajaa puolet vastaajista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että löydetyille valintaperusteet täyttävillä alueilla ohjataan virkistyskäyttöä.

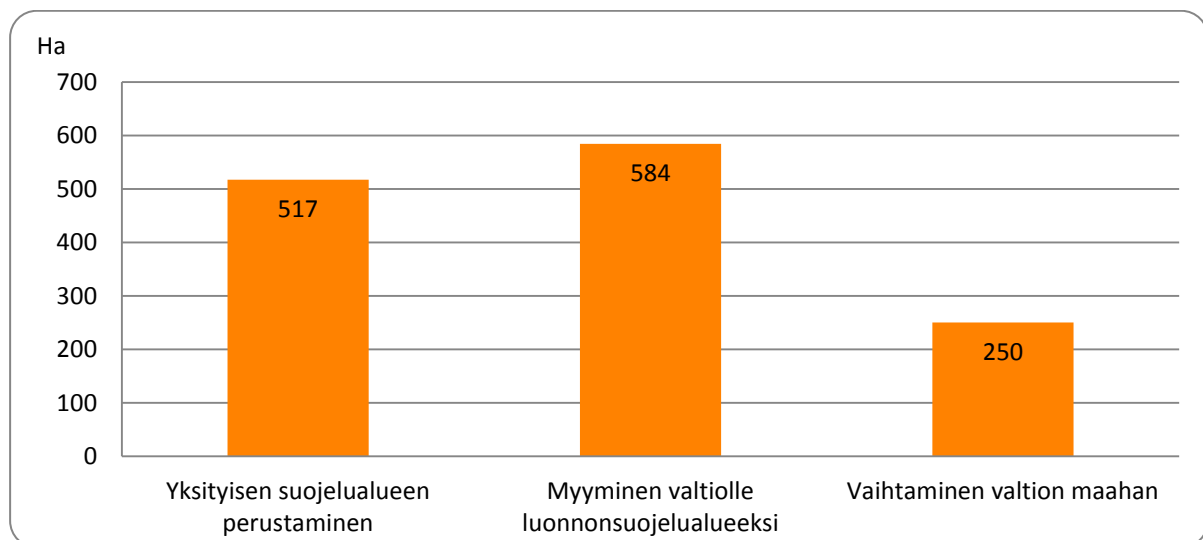
Kuva 21. Tavat, jolla tietoa METSO-ohjelman valintaperusteet täyttävistä kohteista käytetään kunnissa. Kysymykseen vastasivat kunnat, joiden omistamista metsistä oli kartoitettu METSO-ohjelmaan soveltuvat kohteet. 2015 kysely, 20 vastaajaa (% vastanneista).

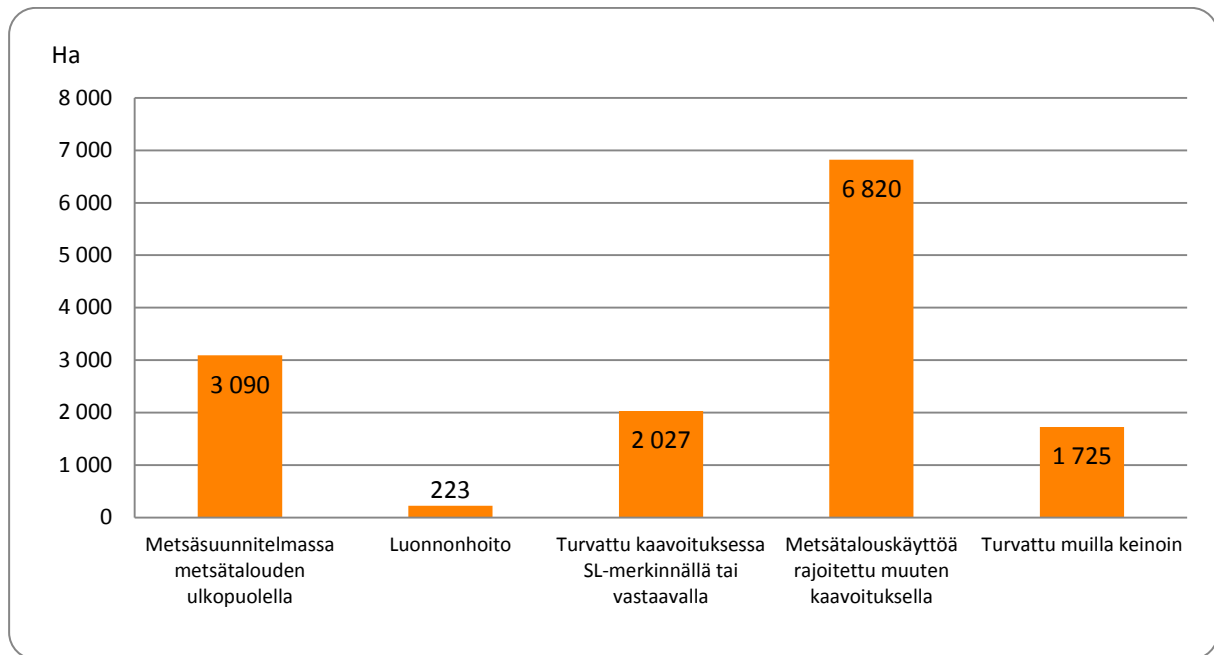
Kuntametsää, Pirkkala. Kuva: Kimmo Syrjänen.

5.3. Monimuotoisuuden turvaamisen keinot kunnissa

Vastaajista 40 prosenttia ilmoitti kunnan osallistuneen METSO-ohjelmaan perustamalla yksityisen suojelualueen, vaihtamalla maa-alueen valtion maahan tai myymällä alueen valtiolle. Suhteellisen korkeaan prosenttiosuuteen todennäköisesti vaikuttaa se, että METSO-ohjelmaan soveltuvien kohteiden kartoitukseen ympäristöministeriöltä rahoitusta saaneet kunnat vastasivat kyselyyn suhteessa useammin kuin muut kunnat. Kyselyyn vastanneissa kunnissa pinta-alallisesti eniten käytetty METSO-ohjelman suojelukeino oli kohteen myyminen valtiolle (kuva 22). Kaikkiaan kunnat ovat perustaneet METSO-ohjelman puitteissa enemmän yksityisiä suojelualueita kuin myyneet kohteita valtiolle (ks. Johdanto). Vastaajista 85 prosenttia ilmoitti, että kunnassa on turvattu metsiä muilla kuin luonnonsuojelulakiin perustuvilla keinoilla: jättämällä alueita metsäsuunnitelmissa metsänhoidon ulkopuolelle, luonnonhoidolla, turvaamalla luontoarvoja kaavamerkinnöillä tai muilla keinoilla (kuva 23). Ainoastaan kuusi prosenttia vastaajista ilmoitti, että kunnan omistamien metsien luontoarvoja ei ole turvattu millään edellä mainitulla keinolla.

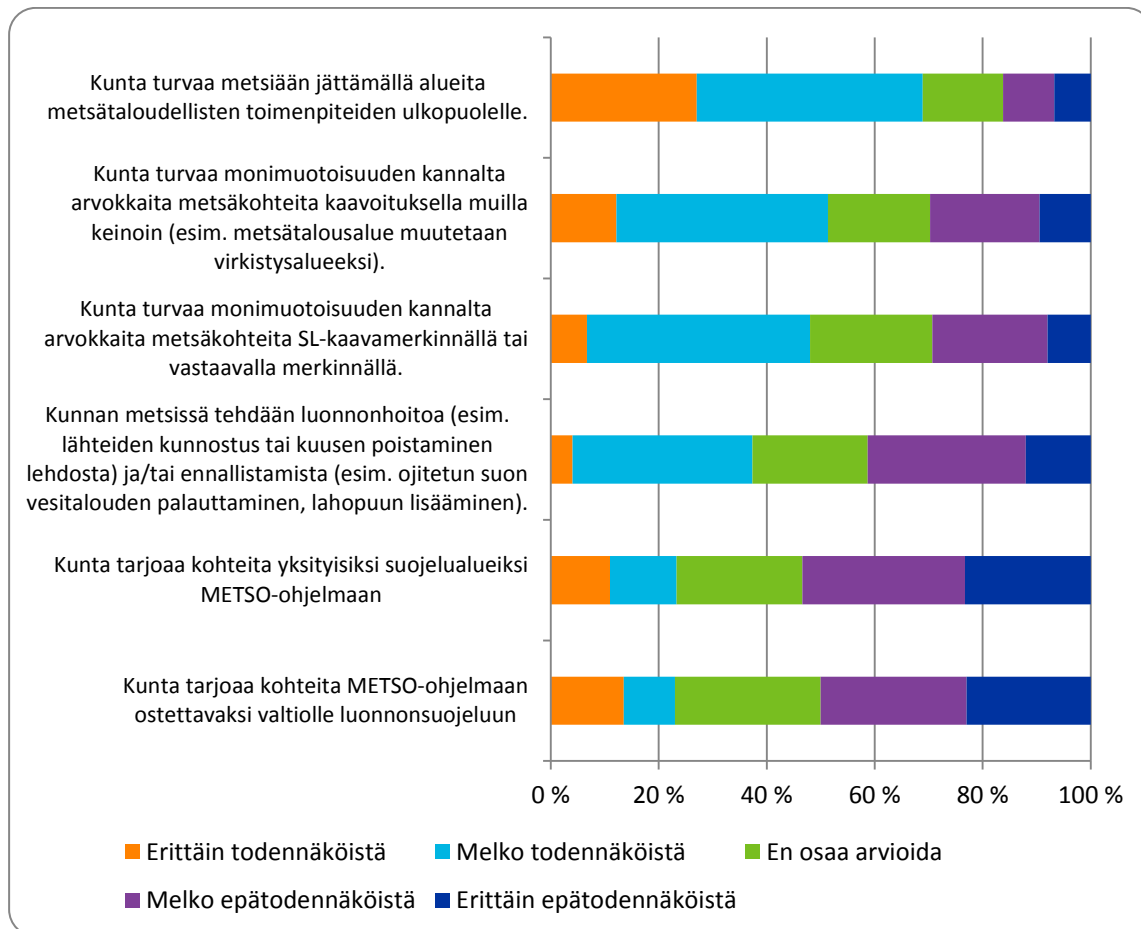

Kuva 22. Kyselyyn vastanneiden kuntien osallistuminen METSO-ohjelmaan - eri suojelukeinojen käyttö kunnissa vuoteen 2015 mennessä (ha). 2015 kysely, 64 vastaajaa.

Kuva 23. Metsien monimuotoisuuden turvaaminen kyselyyn vastanneissa kunnissa vuoteen 2015 mennessä muilla tavoin kuin luonnonsuojelulain keinoin (ha). 2015 kysely, 64 vastaajaa.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan kuinka todennäköisesti kunta käyttää erilaisia monimuotoisuuden turvaamisen keinoja seuraavan viiden vuoden aikana (kuva 24). Selvästi useimmin (69 % vastaajista) todennäköisenä pidettiin monimuotoisuuden turvaamista jättämällä kohteita metsätaloustoimien ulkopuolelle. Noin puolet vastaajista arvioi kunnan tulevan käyttämään erilaisia kaavoitusratkaisuja monimuotoisuuden turvaamisen keinona. Lähes 40 prosenttia piti vähintään melko todennäköisenä, että kunnan metsissä tehdään luonnonhoitoa tai ennallistamista. Vastaajista vajaa neljäsosa piti melko tai erittäin todennäköisenä, että kunta tarjoaisi kohteita METSO-ohjelmaan suojeltavaksi yksityisinä, kunnan omistukseen jäävinä suojelualueina. Samoin noin neljäsosa arvioi melko tai erittäin todennäköiseksi, että kunta myisi kohteita valtiolle luonnonsuojelutarkoitukseen osana METSO-ohjelmaa. Vastaajien, jotka arvioivat kuntansa ainakin melko todennäköisesti suojelevan metsiään METSO-ohjelman keinoilla, oli mahdollista esittää arvio suojeltavasta pinta-alasta. Vastausten keskiarvo oli 60 hehtaaria, mediaani 30 hehtaaria ja vaihteluväli 2–500 hehtaaria. Kaikkiaan yksityisinä suojelualueina ja myynneillä valtiolle osana METSO-ohjelmaa vastaajat arvioivat seuraavan viiden vuoden aikana suojeltavan yhteensä noin 1 700 hehtaaria.

Kuva 24. Arvio todennäköisyydestä, että kunta tulee turvaamaan metsiensä monimuotoisuutta seuraavan viiden vuoden aikana yllä mainituilla keinoilla (% vastanneista kunnista). 2015 kysely, 75 vastaajaa.

5.4. Tiedon ja tuen tarve METSO-ohjelmaan osallistumiseksi

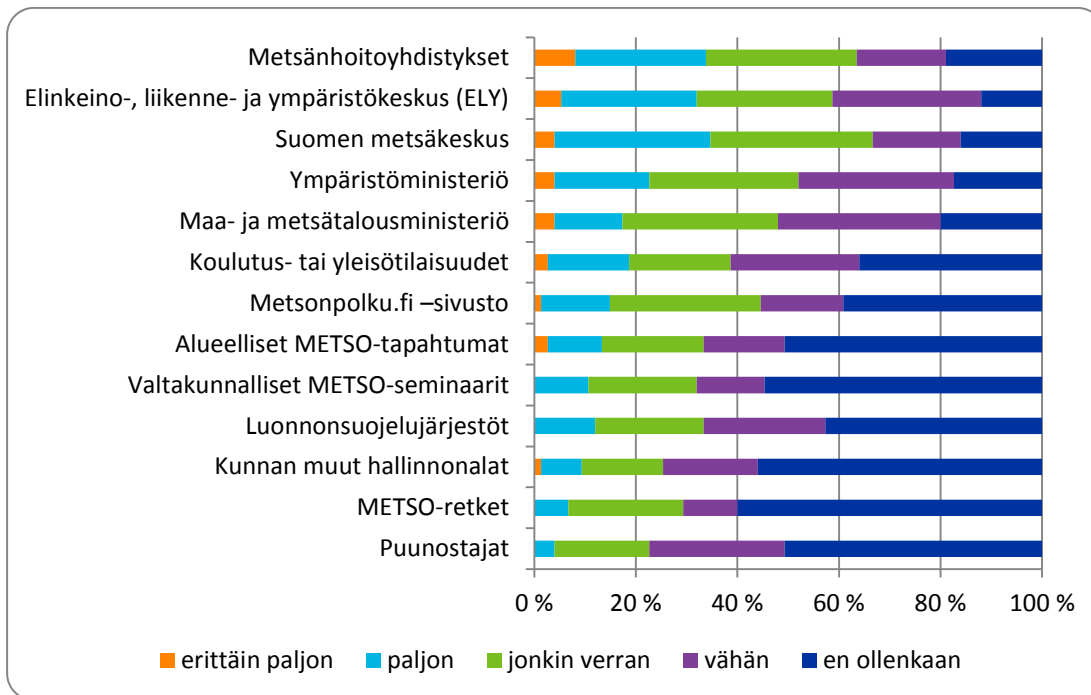
Kunnissa kaivattiin useimmin METSO-ohjelman toteutukseen ja monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvää tietoa ja tukea suojelusta maksettavien korvausten määristä ja määrärahojen riittävydestä (kuva 25). Yli puolet vastaajista oli samaa mieltä siitä, että korvauksia koskevalle tiedolle on tarvetta. Yli kolmasosa vastaajista koki, että METSO-ohjelman suojelukeinoista tarvitaan lisää tietoa. Myös kunnan työntekijöille ja kuntalaisille kohdistetulle METSO:n tiedotemateriaalille nähtiin tarvetta. Huomattava osa vastaajista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että kunnassa tarvittaisiin tietoa ja tukea luontokohteiden ekologisen arvon vertailemiseksi sekä tukea METSO-ohjelman toteutukseen sopivien kohteiden valinnassa.

Hieman harvemmin tuen tarvetta nähtiin eri elinympäristöjen hoitoon, ennallistamiseen ja kunnostukseen liittyvissä teemoissa. Neljännes vastaajista koki tarpeelliseksi, että ELY-keskuksen asiantuntija tulisi kertomaan METSO-ohjelmasta kunnan päätöksentekijöille. Kaikkien esitettyjen aihepiirien osalta vähintään neljännes vastaajista oli sitä mieltä, että tietoa tai tukea tarvittaisiin.

Kuva 25. Tiedon ja tuen tarve kunnissa METSO-ohjelmaan osallistumiseksi (% vastanneista). 2015 kysely, 74 vastaajaa.

Vastaajat nimesivät tärkeimmiksi lähteiksi METSO-ohjelmaa koskevalle tiedolle metsänhoitoyhdistykset, ELY-keskukset sekä Suomen metsäkeskuksen (kuva 26). Näiden kanavien lisäksi METSO-ohjelmasta oli saatu tietoa useista muista lähteistä, kuten ministeriöistä ja erilaisista koulutustilaisuuksista. Vapaassa vastauskentässä mainittiin tiedon lähteinä myös internet (muu kuin Metsonpolku.fi-sivusto) sekä lehdet.

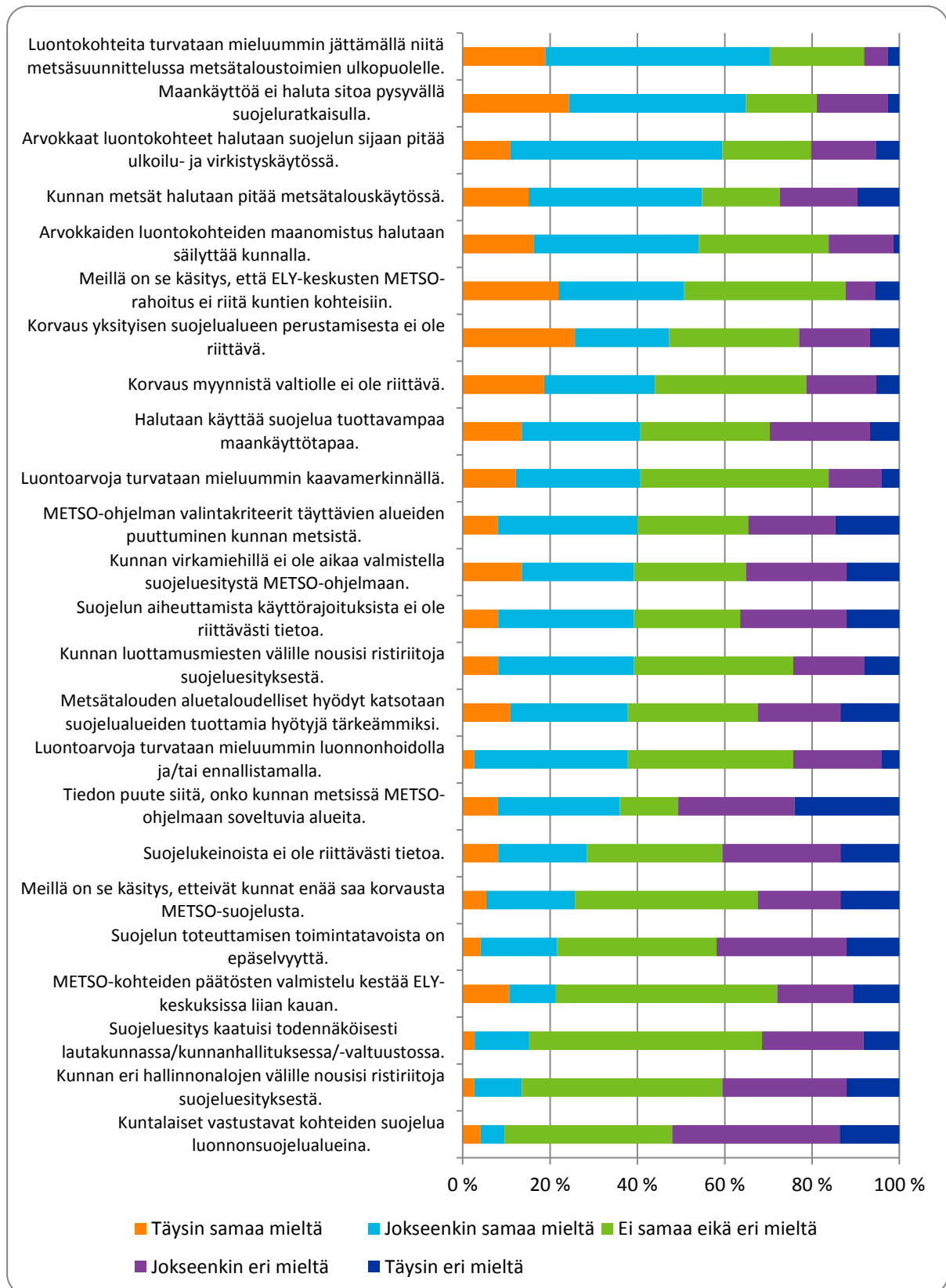
Kuva 26. Kuinka paljon kunnat ovat saaneet tietoa METSO-ohjelmasta eri lähteistä (% vastanneista kunnista). 2015 kysely, 74 vastaajaa.

5.5. Kohteen tarjoamisen kiinnostavuutta vähentävät tekijät

Kunnan kiinnostusta tarjota kohteita suojeluun METSO-ohjelmassa vähensi arvokkaiden kohteiden turvaaminen mieluummin jättämällä ne metsäsuunnittelussa metsätaloustoimien ulkopuolelle, haluttomuus sitoa maankäyttöä pysyvästi suojeluratkaisuilla, ja halu pitää kohteet ulkoilu- ja virkistyskäytössä (kuva 27). Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että kunnan metsät halutaan pitää metsätaloustaloudessa ja myös monimuotoisuudeltaan arvokkaiden kohteiden maanomistus halutaan säilyttää kunnalla. Noin puolet vastaajista arveli, että METSO-ohjelman määrärahat eivät riitä kuntien kohteiden suojeluun ja lähes puolet vastaajista arvioi korvauksen alueen myynnistä valtiolle tai korvauksen yksityisen suojelualueen perustamisesta olevan riittämätön.

Vastaajista 40 prosenttia arvioi kiinnostuksen olevan vähäistä, koska kunnan metsissä ei ole METSO-ohjelman valintaperusteet täyttäviä kohteita. Noin kolmasosa vastaajista (36 %) oli puolestaan jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että tiedonpuute kunnan metsien mahdollisista METSO-ohjelmaan soveltuvista kohteista vähentää mielenkiintoa ohjelmaan osallistumiseen.

Noin 40 prosenttia vastaajista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väitteistä, että kunnan viranhaltijoilla ei ole aikaa valmistella suojeluesitystä. Samoin noin 40 prosenttia katsoi, ettei suojelun aiheuttamista käyttörajoituksista ole riittävästi tietoa ja että mielenkiintoa suojeluesityksen tekemiseen vähentävät myös mahdolliset luottamusmiesten välille nousevat ristiriidat. Samansuuruinen osuus vastaajista arvioi, että kunnassa halutaan käyttää suojelua tuottavampaa maankäyttötapaa ja metsätalouden aluetaloudelliset hyödyt katsotaan kunnassa suojelun hyötyjä tärkeämmiksi. Kaksi viidesosaa oli sitä mieltä, että luontoarvoja turvataan mieluummin luonnonhoidolla tai ennallistamalla. Noin neljännes vastaajista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väitteistä, joiden mukaan kiinnostusta suojeluesityksen tekemiseen vähentävät tiedon puute suojelukeinoista ja käsitys, että kuntien ei ole enää mahdollista saada METSO-ohjelmassa korvausta suojelusta.

Kuva 27. Kuntien arviot siitä, vähentävätkö väitteissä esitetyt tekijät kunnan mielenkiintoa tarjota omistamiaan kohteita suojeltavaksi METSO-ohjelmassa (% vastanneista kunnista). 2015 kysely, 74 vastaajaa.

5.6. Suojelun aiheuttamien ristiriitojen ratkaiseminen

Kunnissa oli käytetty erilaisia tapoja suojelun aiheuttamien ristiriitatilanteiden ratkaisemiseen. Avoimeen kysymykseen annetut vastaukset kuvastavat ristiriitatilanteiden moninaisuutta. Vastauksissa todettiin muun muassa, että osa METSO-inventoinnissa suojeltavan arvoiksi todetuista kohteista on suojeltu ja osa ei, koska METSO-valintaperusteiden mukaan lähes kaikki kunnan vanhat metsät ovat suojelun arvoisia, sekä että tiukka suojelu, läheinen asutus ja siitä seuraava metsien virkistyskäyttö sopivat huonosti yhteen. Jos alueen luontoarvot eivät riitä suojelupäätökseen, saatetaan päättää ottaa lajistolliset arvot huomioon alueen käsittelyssä ja jättää osa alueesta toimenpiteiden ulkopuolelle. Myös hoitosuunnitelman laatiminen ja kaavoitus mainittiin ratkaisueina ristiriitoihin.

Jos kunnassa on ollut ristiriitoja jonkin alueen suojelusta, miten niitä on pyritty tai onnistuttu ratkaisemaan?

”Keskusteltu alueen käytöstä tai suojelusta avoimesti. Tarvittaessa on rajattu alue pois suojelusta tai lisätty suojeluun.”

”Sopimalla tarkemmin suojeltavan alueen ehdoista niin, että ne tyydyttävät kaikkia osallisia.”

”Ajoituksella. Päättäjät ja suojelun taloudelliset edellytykset vaihtelevat. Ei kannata esitellä varmasti kaatuvaa esitystä, jolloin asia on loppuun käsitelty siltä osin.”

”Alueita on jätetty metsätalouden ulkopuolelle ilman isompaa hälyä.”

Nastolan (Lahden) Lapakiston luonnonsuojelualueen nuotiopaikka. Kuntien suojelualueet voivat palvella myös matkailua ja virkistyskäyttöä. Kuva: Kimmo Syrjänen, SYKE.

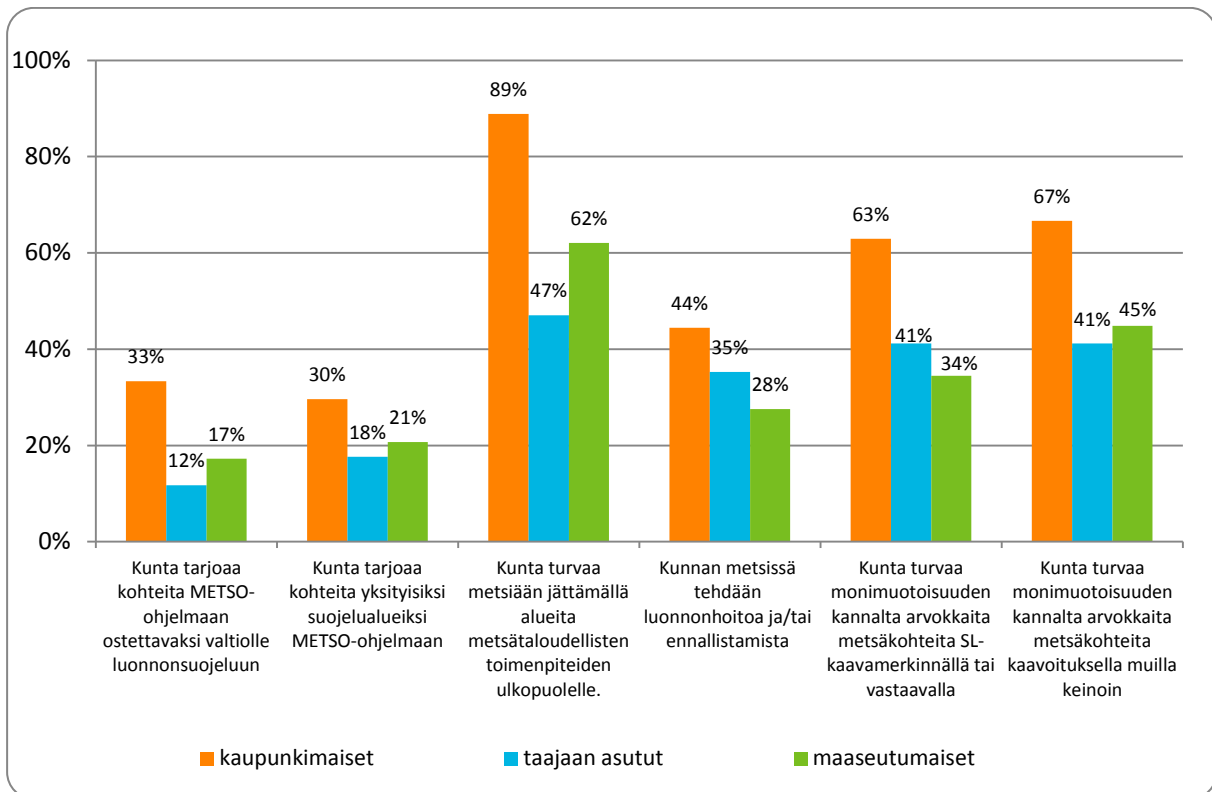
5.7. Erityyppiset kunnat monimuotoisuuden turvaajina

5.7.1. Kaupunkimaiset, taajaan asutut ja maaseutumaiset kunnat

Tilastokeskuksen tilastolliseen kuntaryhmittelyyn pohjaten tarkasteltiin muutamien kysymysten kohdalla, miten kaupunkimaiset, taajaan asutut ja maaseutumaiset kunnat erosivat vastausten perusteella. Kyselyyn vastanneista kunnista 28 oli kaupunkimaisia, 20 taajaan asuttua ja 31 maaseutumaisia. Tilastollinen kuntaryhmittely on kuvattu luvussa 3.1.

Erityyppisissä kunnissa arviot kunnan toimista monimuotoisuuden turvaamisesta seuraavan viiden vuoden aikana olivat samansuuntaisia. Kuitenkin kaikki turvaamisen keinot ovat vastausten perusteella ainakin jossain määrin todennäköisemmin käytössä kaupunkimaisissa kuin muissa kunnissa (kuva 28). Ehkä selvin ero erityyppisten kuntien välillä oli keinon ”Kunta turvaa metsiään jättämällä alueita metsätaloudellisten toimenpiteiden ulkopuolelle” käyttämisessä monimuotoisuuden turvaamisessa. Tämä keino oli yleisesti ottaen kaikkein suosituin, mutta korostui erityisesti kaupunkimaisissa kunnissa. Myös alueiden pysyvää suojelua pidettiin jossain määrin todennäköisempänä kaupunkimaisissa kunnissa.

Kaupunkimaisissa kunnissa vastaajat valitsivat eri suojelukeinojen käyttöä arvioitaessa selvästi harvemmin vaihtoehdon ’en osaa arvioida’. Kaupunkimaisissa kunnissa 57 prosentissa oli määritelty tavoitteet monimuotoisuuden turvaamiselle. Taajaan asutuissa kunnissa vastaava luku oli 26 prosenttia ja maaseutumaisissa 13 prosenttia. Siten kaupunkimaisissa kunnissa voi olla useammin jo valmiina näkemys myös monimuotoisuuden turvaamisen keinoista. Kaupunkimaisissa kunnissa metsien virkistyskäytön ja muun kuin talouskäytön tarpeet nousevat todennäköisemmin esille, koska painetta virkistyskäyttöön on enemmän kuin harvaanasutuilla alueilla. Kaupunkimaiset kunnat omistavat myös keskimäärin enemmän metsää (luku 3.1.)

Kuva 28. Osuus vastaajista, jotka pitivät joko melko tai erittäin todennäköisenä sitä, että kunta seuraavan viiden vuoden aikana turvaa metsiensä monimuotoisuutta mainituilla keinoilla. Vastanneet kunnat on luokiteltu kaupunkimaisiin, taajaan asuttuihin ja maaseutumaisiin Tilastokeskuksen (2016) luokittelun mukaan.

5.7.2. Talousmetsiään itse hoitavat kunnat

Kyselyn vastaajista 36 ilmoitti kunnan hoitavan talousmetsiään itse. Näistä vastaajista muutama kertoi kunnan ostavan osan hoitotyöstä metsänhoitoyhdistykseltä tai muulta alan toimijalta. Nämä talousmetsiään itse hoitavat kunnat omistivat selvästi enemmän metsää kuin kunnat keskimäärin. Keskimääräinen metsän omistus oli noin 3 600 hehtaaria, kun kyselyyn vastanneiden kuntien keskiarvo oli 2 300 hehtaaria ja vuonna 2014 Manner-Suomen kaikkien kuntien metsän omistus oli keskimäärin 1 400 hehtaaria (Suomen virallinen tilasto 2014). Talousmetsiään itse hoitavista kunnista oli kaupunkimaisia 56 prosenttia, taajaan asuttuja 17 prosenttia ja maaseutumaisia 28 prosenttia.

Metsiään itse hoitavissa kunnissa vastaajat tunsivat METSO-ohjelman keskimääräistä paremmin. Näistä vastaajista 75 prosenttia arvioi tuntevansa METSO-ohjelman hyvin ja lisätiedon tarvetta koettiin vähemmän. Näiden kuntien vastaajat vastasivat kaikkien METSO-tietoa tarjoavien tahojen kohdalla keskimääräistä useammin saaneensa niiltä tietoa METSOSTa paljon tai erittäin paljon. Tämä ryhmä koki eniten tiedon tarvetta ELY-keskusten METSO-rahoituksen riittävydestä. Metsiään itse hoitavista kunnista 72 prosentissa arvioitiin, että kunnan metsissä on METSO-ohjelmaan soveltuvia kohteita ja 70 prosentissa METSO-ohjelmaan soveltuvat kohteet oli jo kartoitettu.

Talousmetsiään itse hoitavien kuntien vastaajista yli puolella oli metsäalan koulutus, kun kaikista vastaajista metsäalan koulutus oli kolmanneksella. Näistä vastaajista 60 prosenttia oli vähintään jokseenkin samaa mieltä väitteestä, että kunnan metsien hoidossa monimuotoisuuden turvaamista pidettiin tärkeänä tavoitteena jo ennen METSO-ohjelman käynnistymistä. Kuitenkaan metsiä itse hoitavissa kunnissa ei monimuotoisuuden turvaamistavoitteita ollut määritelty sen useammin kuin muissakaan kunnissa. Arviot erilaisten monimuotoisuuden turvaamisen keinojen käytöstä seuraavan viiden vuoden aikana olivat tässä ryhmässä hyvin samansuuntaisia kuin kyselyn vastaajilla.

keskimäärin. Sen sijaan 45 prosenttia vastasi, että luontoarvoja oli kartoitettu kunnan kaikista metsistä, kun kaikista vastaajista tämän vaihtoehdon valitsi noin kolmasosa.

Kaksi kolmesta talousmetsiään itse hoitavien kuntien vastaajasta arvioi, että kunnan talousmetsiä tulee siirtymään suojeluun seuraavan kymmenen vuoden aikana (2015–2025). Noin puolet talousmetsiään itse hoitavien kuntien vastaajista arvioi, että kunnan virkistysmetsiä tulee siirtymään suojeluun seuraavan kymmenen vuoden aikana.

5.7.3. Virkistysmetsäkunnat

Vastaajista 14 ilmoitti, että vähintään puolet kunnan metsistä on pääkäyttömuodoltaan virkistysmetsiä. Näistä kunnista oli Tilastokeskuksen (2016) kuntaryhmittelyn mukaan 11 kaupunkimaista. Nämä virkistysmetsäpainotteiset kunnat omistivat keskimäärin yli 3 500 hehtaaria metsää, mutta mukana oli myös muutamia kuntia, joiden pinta-ala oli pieni ja metsänomistus oli vähäistä. Kunnista kolmasosa sijaitsi Uudellamaalla, mutta muut ”virkistysmetsäkunnat” sijaitsivat eri puolilla maata. Näiden kuntien väkiluku vaihteli suuresti.

Näissä kunnissa otetaan vastausten perusteella koulujen ja päiväkotien läheiset metsät erityisesti huomioon metsänhoitoa suunniteltaessa. Avoimien vastausten perusteella tämä tarkoitti maiseman, turvallisuuden tai virkistysarvojen huomioimista ja vastauksissa korostui myös asukkaiden ja käyttäjien tarpeiden huomioon ottaminen metsien käytön suunnittelussa.

Lähes kaikissa virkistysmetsäkunnissa oli virkistysmetsille tehty metsäsuunnitelma, joka oli useimmin tehty kunnan toimesta. Virkistysmetsäkunnissa myös talousmetsien ja suojelumetsien suunnitelmat olivat useammin kunnan tekemiä kuin vastaajien kunnissa keskimäärin. Näissä kunnissa kunnan omistama metsäpinta-ala ja kunnan väkiluku olivat keskimääräistä korkeampia, mikä voi mahdollisesti vaikuttaa metsäsuunnittelun resursseihin. Virkistysmetsien suunnittelun toteuttaminen kunnan omana työnä voi myös kuvastaa aktiivista ja tavoitteellista suhtautumista metsien tarjoamiin muihin kuin aineellisiin hyötyihin. Metsistä vastuullisista henkilöistä yli puolella oli metsäalan koulutus, kuten myös talousmetsiään itse hoitavissa kunnissa.

Virkistysmetsäkuntien näkemykset METSO-ohjelmasta eivät juuri eronneet kaikkien vastaajien vastauksista. Puolet näistä kunnista oli asettanut monimuotoisuuden turvaamistavoitteet. Kohteiden suojelua piti kunnalle taloudellisesti järkevänä yli kolmasosa virkistysmetsäkuntia edustavista vastaajista, mikä oli hieman suurempi osuus kuin vastaajista keskimäärin (noin neljäsosa).

5.8. Kuntien rooli METSON markkinoimisessa maanomistajille

Yli 30 kuntaa vastasi avoimeen kysymykseen 'Voisiko kunta hyötyä tiedon välittämisestä METSON vapaaehtoisista suojelu- ja turvaamiskeinoista kunnan muille maanomistajille'. Vastaajista noin kolmannes ei kokenut kunnan saavan hyötyä METSON markkinoimisesta kunnan muille maanomistajille. Alle kolmannes näki METSO-ohjelmasta tiedottamisen keinona edistää kunnan suojelualueverkoston kehittämistä tai virkistysalueiden lisäämistä. Muutama vastaaja arvioi suojelun parantavan kunnan imagoa matkailun näkökulmasta. METSO-ohjelman markkinointi kuntalaisille nähtiin olevan enemmän metsänhoitoyhdistysten ja Metsäkeskuksen kuin kunnan tehtävä, ja noin kolme neljäsosaa vastasi, ettei kunta ole välittänyt tietoa METSO-ohjelmasta muille metsänomistajaryhmille. Kunnan oman kohteen suojelusta METSO-ohjelmassa oli tiedotettu 15 prosentissa kunnista. Osassa kuntia oli jaettu METSO-ohjelman esitteitä tai muuta materiaalia kunnan erilaisissa tilaisuuksissa tai tiedotettu aiheesta kunnan nettisivuilla.

Eri elinympäristöt ja metsien ja soiden vaihtelu ovat osa luonnon monimuotoisuutta ja miellyttävät silmää lähimaisemassa. Inkoo, Bjurs. Kuva: Kimmo Syrjänen, SYKE.

5.9. Monimuotoisuuden turvaamisen käytäntöjen ja METSO-ohjelman kehittäminen

Monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvää päätöksentekoa ja toimenpiteitä tehdään kuntien omistamien metsien suhteen eri tasoilla, niin kunnanvaltuustossa, viranhaltijoiden toimesta kuin myös erilaisissa suunnitteluprosesseissa sekä käytännön metsänhoitotoimenpiteiden yhteydessä. Avoimella kysymyksellä selvitettiin vastaajien näkemyksiä, miten voitaisiin helpoimmin parantaa kuntien omistamien metsien monimuotoisuutta. Vastauksissa useimmin toistuvia teemoja olivat hyvä metsäsuunnittelu, tiedon välittäminen ja kouluttaminen monimuotoisuusasioista sekä metsän tuottoväimusten kohtuullistaminen.

Osa vastaajista koki lainsäädännön ja sertifiointin mukaisen metsäsuunnitelman riittävän monimuotoisuuden huomioon ottamiseen. Kuntien viranhaltijoille toivottiin lisää tiedotusta monimuotoisuuden huomioon ottamisen mahdollisuuksista. Lisätietoa kaivattiin myös siitä, millaisia luontoarvoja kunnan metsissä on (esim. luontoinventoinnit). Kaivattiin myös kuntien vastuun selventämistä koskien luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä ja edistämistä. Moni vastaaja peräänkuulutti valtion toimia monimuotoisuuden turvaamisessa ja toivoi ennen kaikkea taloudellisia kannustimia kunnille. Tarve henkilöstöresurssien lisäämiselle tai nykyisten metsätoimihenkilöiden vakanssien säilyttämiselle nostettiin esiin. Muutama vastaaja oli sitä mieltä, ettei lisätoimia monimuotoisuuden huomioon ottamiseksi enää tarvita.

Miten voitaisiin mielestäsi helpoimmin parantaa kuntien omistamien metsien monimuotoisuuden turvaamista käytännössä?

"Hoitamalla metsiä metsälain ja sertifiointivaatimusten mukaisesti."

"Kuntien vastuu monimuotoisuuden säilyttämiseksi ja edistämiseksi tulisi olla selkeämpi. Metsästä vastuulliselle tietoa monimuotoisuuden tärkeydestä/välttämättömyydestä. Nyt talous ja olemme aina hoitaneet metsiä näin` ajaa muun ohi."

"Kartoitetaan luontoarvot riittävän tarkasti ja tehdään kartoitusten pohjalta järkeviä suojelurajauksia. Suojelualueille riittävä hoito- ja käyttöohjeistus, joka mahdollistaa suojelun ja muun toiminnan yhteensovittamisen. Ei suojella epämääräisiä ja laajoja alueita "varmuuden vuoksi" esim. rakentamisen pelossa."

"Jatkuva yhteistyö ja vuorovaikutus eri viranomaisten, hallintokuntien ja muiden toimijoiden välillä."

"Valtion aktiivisuus METSO-periaatteiden mukaan vapaaehtoisuuden pohjalta taloudellisia kannusteita käyttäen."

"Työskentelemässäni kunnassa metsien monimuotoisuudenkin parissa työskentelee useampi henkilö ja nämä asiat ovat erittäin hyvin turvattu ja esillä. Toisinaan tämä asia rasittaa ja vaikeuttaa välttämättömien toimenpiteiden tekemistä. En näe tarvetta, että tarvitsisi nykyistä enempiä panostaa monimuotoisuuden turvaamiseen."

Vastaajilta kysyttiin, miten METSO-ohjelmaa tulisi kehittää, jotta se motivoisi kuntaa turvaamaan ja suojelemaan luonnon monimuotoisuutta kunnan omistamissa metsissä, ja millaisia keinoja, tukea ja kannustimia mahdollisesti tarvittaisiin. Yli kolmekymmentä vastaajaa esitti näkemyksiä avoimeen kysymykseen. Lähes puolet vastaajista nosti esille taloudelliset tekijät: kohteista maksettavien korvausten tulisi olla riittäviä (korvata taloudellinen menetys) ja METSO-ohjelman kokonaisrahoituksen pitäisi olla riittävällä tasolla. Suojelun kriteereihin toivottiin lievennyksiä, jotta

virikistyskäytössä olevia alueita olisi mahdollista suojella METSO-ohjelmassa. Esitettiin myös, että valtio voisi rahoittaa virikistysmetsäverkostojen kehittämistä matkailun kannalta houkutteleviksi kokonaisuuksiksi. Noin kolmannes vastaajista toivoi enemmän tietoa METSO-ohjelmasta esimerkiksi kaavoittajille sekä käytännön tukea ohjelmaan osallistumiseksi. Muutama vastaus liittyi suojelupäätöksen tekemisen helpottamiseen: toivottiin että suojeluesityksen tekeminen yksinkertaistuisi ja alueen suojeluun tarjoamisen jälkeen päätös kohteen suojelusta tulisi ELY-keskuksesta nykyistä nopeammin.

Miten METSO-toimintaohjelmaa tulisi kehittää, jotta se motivoisi kuntaa turvaamaan ja suojelemaan luonnon monimuotoisuutta kunnan omistamissa metsissä? Millaisia keinoja, millaista tukea ja millaisia kannustimia tarvittaisiin?

"METSO-kohteissa, joissa virikistysarvot ovat suuret, tulisi lieventää maankäytön ehtoja. Kohteiden hoitosuunnitelmat tulisi liittää sopimuksiin."

"Virikistysalueilla oleviin kohteisiin lievennyksiä METSO-kriteereihin. Korvaustasoa nostamalla."

"Selkeyttä, tiedotusta, korvausten suuruus ja maksuaikataulut kohdalleen."

"Riittävä korvauskäytäntö."

"Kunnankin pitäisi voida tehdä määräaikainen suojelusopimus."

"METSO-ohjelman alkuperäisten periaatteiden mukaan eli vapaaehtoisuuden kunnioittaminen ja taloudellisten kannusteiden käyttö. Taloudellisten kannusteiden korottamista kannattaisi kokeilla yksityisten luonnonsuojelualueiden osalta. Kunnan tarjoamaan METSO tarjouspyyntöön kannattaisi vastata ja reagoida nopeasti ja uskottavasti."

"Tietoa METSO-ohjelmasta kaavoittajille ja teknisen toimen johdolle, esim. ELY-keskuksen maankäytön suunnittelupäivillä. Metsätaloussuunnitelmien yhteydessä haetaan suojeluun soveltuvia kohteita."

Monipuulajinen puusto saa usein kehittyä rauhassa taajamien virikistysmetsissä ja suojelualueilla. Se kertoo myös muun lajiston monipuolisuudesta. Inkoo, Bjurs. Kuva: Kimmo Syrjänen, SYKE.

6. Yhteenveto

6.1. Vastanneiden kuntien edustavuus

Vuoden 2015 kyselyn vastausprosenttia (26 %) voidaan pitää kohtuullisena. On mahdollista, että kuntien kirjaamoiden kautta kysely ei aina saavuttanut oikeita henkilöitä. Toinen merkittävä syy kyselyyn vastaamatta jättämiselle on voinut olla kiire, koska moni kyselyyn vastannut kommentoi kokeensa kyselyn haasteellisena vastata. Kyselyn vastausprosentti jäi selvästi pienemmäksi kuin vuonna 2005 (37 %). Tuolloin kysely lähetettiin paperisena lomakkeena suoraan kuntien metsistä vastaaville henkilöille.

Vuoden 2015 vastaajien edustamien kuntien metsänomistuksen pinta-ala vaihteli alle sadasta hehtaarista lähes 20 000 hehtaariin. Alueellisesti kyselyn vastausprosentti vaihteli varsin paljon, mikä vaikuttaa kyselyn tulosten yleistettävyyteen. Etelä-Savossa vastausprosentti oli korkea (kuva 2). Alueen kunnat omistavat paljon metsää, keskimäärin 2 100 hehtaaria (Suomen virallinen tilasto 2014). Kaakkois-Suomen alueella kunnat omistavat keskimääräistä vähemmän metsää (keskimäärin 1 060 ha) ja siellä vastausaktiivisuus oli vuoden 2015 kyselyssä vähäinen, mutta vuoden 2005 kyselyssä melko suuri.

Vuoden 2015 kyselyyn vastanneista kunnista noin kaksi viidesosaa oli maaseutumaisia. Erityisesti kaupunkimaisten kuntien osuus vastanneista oli suurempi kuin niiden osuus koko Manner-Suomen kunnista. Yleisesti näyttäisi siltä, että metsistä vastaavan viranhaltijan kiinnostus vastata metsäaiheiseen kyselyyn oli pienempi, jos kunnan metsänomistus on vähäinen ja kuntametsien merkitys niin kuntatalouden kuin asukkaiden virkistystyksen tai luonnon monimuotoisuuden kannalta on pieni. Vastanneiden kuntien yhteenlaskettu metsänomistus, 184 000 hehtaaria, on kuntametsien kokonaisuudessa kuitenkin merkittävä. Myös vuoden 2005 kyselyyn vastanneiden kuntien metsänomistus oli huomattava: se kattoi yli puolet kuntien omistamasta metsäpinta-alasta Suomessa (Monimuotoisuuden turvaaminen... 2006).

Vuosien 2015 ja 2005 kyselyihin vastasivat vain osittain samat kunnat. Vuonna 2005 tehtyyn Kunta-METSO-työryhmän kyselyyn vastanneista 144 kunnasta 41 vastasi myös vuonna 2015 tehtyyn kyselyyn. Näistä kunnista 11:ssä oli tapahtunut vuosien 2005–2015 välillä erilaisia kuntaliitoksia. Kuntaliitokset ovat osaltaan voineet vaikuttaa kunnan omistamaan metsäpinta-alaan, metsiin liittyvään päätöksentekoon ja käytännön toimien toteuttamiseen.

6.2. Metsien käyttöluokat ja arviot muutoksista

Vuoden 2015 kyselyssä vastaajista neljä viidesosaa arvioi kunnan siirtäneen kuluneen kymmenen vuoden aikana (2005–2015) omistamiaan talousmetsiä virkistyskäyttöön. Noin puolet vastaajista arvioi kunnan siirtäneen talousmetsiä suojeluun ja noin kolmasosa arvioi virkistysmetsiä siirretyn suojeluun. Myös lähes neljä viidestä vastaajasta arvioi kunnan siirtävän seuraavan kymmenen vuoden (2015–2025) aikana talousmetsiä virkistyskäyttöön, yli puolet arvioi kunnan talousmetsiä siirtävän suojeluun ja reilu kaksi viidesosaa arvioi virkistysmetsiä siirtyvän suojeluun. Kuntametsien jakautumisessa talous-, virkistys- ja suojelumetsiin ei havaittu tapahtuneen vuosien 2005 ja 2015 välillä suurta muutosta. Talousmetsien osuus on hieman kasvanut ja virkistysmetsien vähentynyt ja suojelumetsien pysynyt ennallaan tai hieman kasvanut. Kuntien metsäpinta-alan kokonaismuutoksia ole voitu ottaa huomioon vertailuissa, eikä esimerkiksi valtiolle maanmyynnin kautta tapahtunutta metsien siirtymistä suojeluun.

Huomattava osa kunnan omistamista talousmetsistä voi olla käytännössä myös virkistyskäytössä. Tähän vaikuttaa metsien sijainti kunnassa kuntakeskukseen ja taajamiin nähden sekä kunnan väkiluku ja asukastiheys. On mahdollista, että arvioitu talousmetsien siirtyminen virkistyskäyttöön tapahtuu vähitellen, esimerkiksi rakennetun taajama-alueen laajetessa aiemmin rakentamattomille alueille ja samalla asukkaiden lähivirkistysalueiden kasvaessa muutenkin kuin kaavoituksen kautta. Tämä voi kertoa niin kuntametsiin asukkaiden taholta kohdistuneista odotuksista kuin viranhaltijoiden perustelluista näkemyksistä maankäytön kannalta tarpeellisista muutoksista.

6.3. Kuntien metsäsuunnittelu

Metsä- tai hoitosuunnitelmia oli selvästi useammin tehty talousmetsille kuin virkistys- tai etenkin suojelumetsille. Lähes kaikissa sekä vuoden 2005 että 2015 kyselyihin vastanneissa kunnissa talousmetsille tai osalle niistä oli tehty metsäsuunnitelma. Noin kaksi kolmasosaa vastanneiden kuntien metsistä arvioitiin olevan talousmetsiä. Siten talousmetsien käsittelytavat vaikuttavat merkittävästi kuntien metsien monimuotoisuuteen. Metsäsuunnitelmassa voidaan ottaa huomioon arvokkaat luontokohteet ja se voi sisältää myös monimuotoisuutta lisäävän luonnonhoidon toimenpiteitä.

Vuoden 2015 kyselyn vastaajista reilu kaksi kolmasosaa ilmoitti, että kunnan virkistysmetsille tai osalle niistä on tehty hoitosuunnitelma. Reilussa kolmasosassa kuntia oli tehty suojelumetsien hoitosuunnitelma kaikille tai osalle suojelumetsistä. Vuoden 2005 kyselyssä tämä osuus oli reilu puolet kunnista. Suojelumetsien hoitosuunnitelmien osuuden vähentyminen kyselyjen välillä voi johtua paitsi siitä, että kyselyihin ovat vastanneet osittain eri kunnat, myös kunnan suojelupinta-alan muutoksista ja kuntaliitoksista. On mahdollista, ettei uusille suojelualueille enää samalla tavalla pidetä tarpeellisenä tehdä hoitosuunnitelmaa, jonka tekeminen lisää suojelualueista koituvia kustannuksia.

Useimmin metsä- ja hoitosuunnitelmia kuntien talousmetsille olivat tehneet metsänhoitoyhdistykset ja Suomen metsäkeskus tai OTSO Metsäpalvelut. Virkistys- ja suojelumetsien hoitosuunnitelmista ja yleisesti metsien hoidosta vastaavat pääosin metsänhoitoyhdistykset ja kunnat itse. Kunnan käyttäessä ostopalveluita suunnittelusta ja/tai toteutuksesta vastaa ulkopuolinen ammattilainen. Vastuu metsien monimuotoisuusasioiden huomioon ottamisesta on kuitenkin aina kunnalla. Ulkopuolisen toimijan valitseminen, suunnitelmien arviointi ja päätöksenteko edellyttävät asiantuntemusta myös ostopalvelun käyttäjältä eli kunnalta.

6.4. Näkemykset METSO-ohjelmasta

6.4.1. Kuntien tietotarpeet

Vain pieni osa vastaajista koki tuntevansa METSO-ohjelman puutteellisesti, mutta esille nousi myös tiedon ja tuen tarpeita. Useimmin tietoa kaivattiin suojelusta maksettavien korvausten määristä ja määrärahojen riittävydestä. Noin puolessa vastanneista kunnista oli käsitys, ettei METSO-korvausrahoja riitä kuntien kohteisiin, mikä vähensi halua osallistua ohjelmaan. Neljännes vastaajista oletti, että kunnat eivät voi lainkaan saada korvausta suojelusta METSO-ohjelman kautta.

Tietoa METSO-ohjelmasta oli vastausten perusteella saatu pääasiassa metsäalan toimijoiden ja ELY-keskusten kautta ja todennäköisimmin käytännön työssä ja yhteydenpidossa. Vajaa puolet vastanneista kunnista oli käyttänyt METSO-ohjelman virallista verkkosivua Metsonpolku.fi. Yksityisille maanomistajille suunnatun tiedon lisäksi Metsonpolku.fi-sivustolla on kuntia ja seurakuntia varten kootusti tietoa METSO-ohjelman keinoista ja korvauksista. Sivustosta on tiedotettu kuntia mm. Suomen Kuntaliiton kautta. Suomen Kuntaliiton Yhdyskunnat ja ympäristö -uutiskirje on välittänyt tietoa METSO-ohjelmasta ja METSO on ollut esillä Suomen Kuntaliiton verkkosivuilla. Näyttää

kuitenkin siltä, että tiedotus METSO-ohjelmasta ei ole saavuttanut kattavasti kuntien metsistä vastaavia henkilöitä. METSO-ohjelman tavoitteiden kannalta olisikin todennäköisesti hyödyllistä jatkaa kuntiin kohdistuvaa viestintää ohjelman tarjoamista korvauksista ja suojelukeinoista. Erityisesti runsaasti metsää omistavat ja kaupunkimaiset kunnat voivat olla monesta eri näkökulmasta tärkeä kohderyhmä.

6.4.2. METSO-ohjelmaan osallistuminen

METSO-ohjelmaan osallistuminen on ollut vastanneissa kunnissa varsin aktiivista. Vastanneista kunnista kaksi viidesosaa oli suojellut METSO-ohjelmaan sopivia kohteita yksityisinä suojelualueina, valtiolle myytynä ja valtion maahan vaihdettuna yhteensä noin 1 400 hehtaaria vuoteen 2015 mennessä (kuva 22). Lisäksi monimuotoisuutta oli turvattu muilla keinoin (esim. jättämällä alueita metsäsuunnitelmassa metsänhoidon ulkopuolelle, luonnonhoidolla ja turvaamalla luontoarvoja kaavamerkinnöillä) yhteensä lähes 14 000 hehtaaria (kuva 23). Kyselyn perusteella kunnat ovat tulevaisuudessa kiinnostuneita osallistumaan monimuotoisuuden turvaamiseen: kunnat arvioivat turvaavansa monimuotoisuutta jättämällä kohteita metsätaloustoimien ulkopuolelle (kaksi kolmasosaa) ja suojelevansa kohteita yksityisinä suojelualueina (noin neljäsosa) tai myymällä kohteita suojeluun (noin neljäsosa) seuraavan viiden vuoden aikana. Vastaajat arvioivat seuraavan viiden vuoden aikana suojeltavan yhteensä noin 1 700 hehtaaria yksityisinä suojelualueina ja myymällä kohteita valtiolle METSO-ohjelman puitteissa. Vastaajista huomattava osa koki METSO-ohjelmaan osallistumisen parantavan kunnan imagoa, edistävän kuntalaisten mahdollisuuksia luontoharrastukseen sekä tukevan kunnan pyrkimyksiä monimuotoisuuden turvaamisessa ja hyvän asuinympäristön luomisessa.

METSO-ohjelmaan soveltuvat kohteet oli kartoitettu kolmessa viidesosassa vuoden 2015 kyselyyn osallistuneista kunnista. Arvokkaita luontokohteita on kartoitettu sekä ympäristöministeriön että kuntien omalla rahoituksella. Kartoituksia on saatettu edelleen tehdä kuntien omalla rahoituksella, sillä noin puolet kunnista, joissa kartoitusta ei vielä ollut kyselyn toteutusajankohtana tehty, piti METSO-ohjelmaan soveltuvien kohteiden kartoittamista tarpeellisena.

6.4.3. Kuntien käyttämät monimuotoisuuden turvaamiskeinot

Aiempien selvitysten perusteella (Anttila ym. 2013, 2016) ympäristöministeriön rahoituksella METSO-ohjelmaan soveltuvia kohteita kartoittaneet kunnat turvaavat arvokkaiksi todettujen kohteiden luontoarvoja erilaisin keinoin eikä pelkästään perustamalla luonnonsuojelualueita. Käytetyin keino oli ollut kohteiden luontoarvojen ottaminen huomioon metsäsuunnittelussa (Anttila ym. 2016). Vuoden 2015 kyselyssä vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia. Vain osa METSO-kriteerit täyttävistä kohteista turvataan luonnonsuojelualueina, etenkin jos kohteita on paljon. Halu säilyttää päätäntävalta ja maanomistus ovat näkökohtia, joita pohditaan kunnissa suojeluratkaisujen rinnalla. Osa monimuotoisuuden kannalta arvokkaista alueista halutaan mieluummin pitää ulkoilu- ja virkistyskäytössä kuin suojella. Kunnissa nähdään ainakin jossain määrin ristiriitaa suojelun ja virkistyskäytön välillä ja usein kunnissa koetaan suojelun korvaustaso liian alhaiseksi yksityisen suojelualueen osalta. Luonnoistaan arvokkaiksi tunnistettujen kohteiden jättäminen metsätaloustoimien ulkopuolelle ja huomioon ottaminen kaavoituksessa ovat kuitenkin myös selviä merkkejä siitä, että monimuotoisuusarvojen turvaamiseen on tahtoa ja monimuotoisuuden säilyttämisen merkitys on tunnistettu.

Lähes kaksi viidesosaa vastaajista arvioi, että kiinnostusta suojella kohteita METSO-ohjelmassa vähentää se, että kunnan luottamushenkilöiden välille voisi nousta ristiriitoja suojeluesityksestä. Jos edeltä käsin näyttää siltä, että suojeluesitys tuskin menee läpi tai prosessi on hankala, suojeluesitys saattaa jäädä tekemättä. Toisaalta vastausten perusteella ainakaan kuntalaisten vastustus ei vähennä kunnan halukkuutta tarjota kohteita METSO-ohjelmaan. Kuntien metsien monimuotoisuuden

turvaamisen edistämiseksi vastaajat pitivät tärkeinä keinoina hyvää metsäsuunnittelua, tiedon lisäämistä sekä metsien tuottovaatimusten kohtuullistamista.

Lähes puolet vuoden 2015 kyselyn vastaajista oli sitä mieltä, että suojelusta maksettavat korvaukset ovat riittämättömiä, mikä vähentää kunnan kiinnostusta suojella alueita METSO-ohjelmassa. Monissa kunnissa nostettiin esiin riittävien taloudellisten kannusteiden tärkeys METSO-ohjelmaan osallistumisessa. METSO-kohteiden inventointiin rahoitusta saaneiden kuntien kyselyssä vain neljännes vastaajista oli tätä mieltä (Anttila ym. 2016). Erilainen painotus vastauksissa voi johtua esimerkiksi siitä, että inventointirahoitusta hakeneissa kunnissa oli jo lähtökohtaisesti harkittu kohteiden suojelua METSO-ohjelmassa.

Monimuotoisuuden turvaamiskeinoista ennallistaminen oli kunnissa vähemmän suosittu kuin luonnonhoito. Luonnonhoidon pitäminen ennallistamista todennäköisempänä saattaa osittain johtua siitä, että kyselyn väitteissä esimerkkeinä mainitut ennallistamisen toimenpiteet (lahopuuston lisääminen ja suo-ojien tukkiminen) eivät vastaajien mielestä vaikuta esim. virkistysmetsiin yhtä hyvin soveltuvilta ja helposti toteutettavilta kuin luonnonhoidon toimenpiteet (kuusien poistaminen lehdestä, paahdeympäristön pitäminen avoimena). Ennallistaminen saatetaan arvioida myös luonnonhoitoa kalliimmaksi. On mahdollista, että elinympäristöjen ennallistaminen yhdistetään vain suojelualueisiin, vaikka se sopii monissa tapauksissa myös virkistys- ja talousmetsiin. Lähes kaksi viidesosaa vastaajista piti kuitenkin vähintään melko todennäköisenä, että kunnan metsissä tehdään luonnonhoitoa tai ennallistamista seuraavan viiden vuoden aikana. Kunnissa voisikin olla tarvetta myös luonnonhoidon ja ennallistamisen informaatio-ohjaukselle sekä toteutuksen tueksi suojelun ohessa. Näillä keinoin voitaisiin edistää monimuotoisuutta niin kuntien talous- kuin virkistys- ja suojelumetsissä.

7. Viitteet

- Anttila, S., Löfström, I., Aapala, K. & Syrjänen, K. (toim.) 2019. METSO-tilannekatsaus 2018: Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 43/2019. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 50 s. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-783-1>
- Anttila, S., Syrjänen, K. & Paloniemi, R. 2013. Kunnat ja seurakunnat METSON toteuttajina. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 31/2013. Helsinki. 66 s. Saatavissa: <http://hdl.handle.net/10138/41713>
- Anttila, S., Koskela, T., Löfström, I., Paloniemi, R. & Syrjänen, K. 2016. Luontoinventoinneista luontoarvojen turvaamiseen — METSO-ohjelman toteutus kunnissa ja seurakunnissa. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 2/2016. Helsinki. 56 s. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/159801/SYKEra_2_2016.pdf?sequence=1
- Hamberg, L., Löfström, I., & Häkkinen, I. (toim.) 2012. Taajamametsät - suunnittelu ja hoito. Metsäkustannus. 155 s.
- Monimuotoisuuden turvaaminen kuntien virkistys- ja ulkoilumetsissä ja valtion retkeilyalueilla. Työryhmän muistio 21.12.2006. 30 s. Saatavissa: <https://docplayer.fi/4809756-Monimuotoisuuden-turvaaminen-kuntien-virkistys-ja-ulkoilumetsissa-ja-valtion-retkeilyalueilla-tyoryhman-muistio-21-12-2006.html>
- Tilastokeskus 2016. Tilastollinen kuntaryhmitys. [viitattu 14.11.2019] Saantitapa: <https://www.stat.fi/meta/luokitukset/index.html>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta [verkkójulkaisu]. ISSN=1799-1692. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 14.11.2019]. Saantitapa: www.stat.fi/til/ktt/tau.html

8. Liitteet

Liite 1. Vuoden 2015 kysely

Metsien monimuotoisuuden turvaaminen kuntametsissä

Taustatiedot

1. Mitä kuntaa vastaaja edustaa _____

2. Vastaajan tiedot:

Nimi _____

Virka/toimi _____

Koulutus _____

3. Onko vastaaja kunnan metsistä päävastuussa oleva henkilö?

Kyllä. Miten monta vuotta henkilö on ollut päävastuussa kunnan metsistä? _____

Ei, edustan muuta tahoa tai toimialaa. Mitä? _____

4. Mikä virasto tai toimiala vastaa kunnan metsiin liittyvien päätösten toteuttamisesta? _____

5. Mikä on kunnan omistamien metsien pinta-ala?

Kasvullinen metsämaa = kasvu vähintään 1 m³/ha/v.

Muu metsä eli ns. kitu- ja joutomaa = kallio, -louhikko-, laki- ja tunturimaa sekä puuton tai lähes puuton suo.

Kunnan omistamien metsien kokonaispinta-ala (ha) _____, josta

1) kasvullista metsämaata (ha) _____

2) muuta metsämaata eli ns. kitu- ja joutomaata (ha) _____

6. Arvioi miten kunnan metsät jakautuvat (%) seuraaviin käyttöluokkiin niiden pääkäyttömuodon mukaan.

Vaikka kunnalla olisi käytössä alla olevasta luokittelusta poikkeava käyttöluokitus, pyrkikää sijoittamaan kunnan metsät seuraavan luokituksen mukaisesti.

Virkistysmetsä = metsä, jonka hoidossa otetaan erityisesti huomioon ulkoilu- ja virkistyskäyttö. Puuntuotannolliset tavoitteet ovat toissijaisia. Kunnat voivat määritellä metsiä virkistys- ja ulkoilumetsiksi esim. kaavoituksessa, metsäsuunnittelussa tai taajamametsien hoitoluokituksessa

Suojelumetsä = luonnonsuojelulailla, kunnan omalla päätöksellä suojeltu metsä tai luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi kaavoissa suojeltavaksi osoitettu metsä.

Taloudsmetsä = metsä, jonka ensisijaisena tarkoituksena on puuntuotanto

virkistysmetsiä (%) _____

suojelumetsiä (%) _____

taloudsmetsiä (%) _____

METSO-ohjelma

METSO-ohjelma on vuonna 2008 aloitettu Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaamiseen tähtäävä ohjelma. Ohjelma on maanomistajille vapaaehtoinen.

Lisätietoja METSO-ohjelmasta: www.metsopolku.fi

Listätietoa METSO-ohjelmasta kunnille: http://www.metsopolku.fi/fi/metsanomistajille/Kunta_srk_metso.php

7. Arvioi seuraavia väittämiä sen mukaan, kuinka hyvin ne vastaavat näkemyksiäsi METSO-ohjelmasta ja sen vastaanotosta kunnassa.

Huom. METSO-kohteilla tarkoitetaan kunnan omistamia luonnonarvoiltaan METSO-ohjelmaan soveltuvia alueita, joiden luontoarvot otetaan huomioon metsien hoidossa, maankäytössä tai jotka on suojeltu luonnonsuojelualueina.

Vastausvaihtoehdot: 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä

- a. Kunnan viranhaltijat tuntevat hyvin METSO-ohjelman.
- b. Tunnen itse hyvin METSO-ohjelman ja sen kunnalle tarjoamat mahdollisuudet monimuotoisuuden turvaamisessa.
- c. Jo ennen METSO-ohjelmaa monimuotoisuuden turvaamista pidettiin tärkeänä tavoitteena kuntamme metsien hoidossa.
- d. METSO tukee kuntamme pyrkimyksiä monimuotoisuuden turvaamisessa.
- e. METSO tukee kuntamme pyrkimyksiä hyvän asuin ympäristön luomisessa.
- f. METSO ei anna kunnille riittävästi lisäkeinoja monimuotoisuuden suojeluun.
- g. Kunnassamme ei ole ehditty perehtymään METSO-ohjelmaan.
- h. METSO keskittyy liiaksi yksityisten maanomistajien ja valtion maille.
- i. Kohteiden suojelu METSO-ohjelmassa on kunnalle taloudellisesti järkevää.
- j. Kuntamme omistaa metsää, joka soveltuu hyvin METSO-ohjelmaan.
- k. Kunnassa juuri nyt selvitetään, miten kunta voisi osallistua METSO-ohjelmaan.
- l. METSO on hyvä keino toteuttaa kunnan vastuuta luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta.
- m. Osallistuminen METSO-ohjelmaan parantaa kunnan imagoa esim. asukkaiden ja matkailijoiden silmissä.
- n. METSO-kohteet vähentävät tarvetta rakennetuille liikunta- ja virkistyspaikoille.
- o. METSO-kohteet parantavat kuntalaisten mahdollisuuksia luontoharrastukseen.
- p. METSO-kohteet parantavat kuntalaisten marjastus- ja sienestysmahdollisuuksia.
- q. METSO-kohteet heikentävät kuntalaisten metsästys-, kalastus- ja riistanhoitomahdollisuuksia.
- r. METSO tukee huonosti liikunta- ja virkistysalueverkon kehittämistä.
- s. Kunnassamme ei ole taloudellisia mahdollisuuksia METSO-kohteiden suojeluun

8. Missä asioissa kunnassa tarvittaisiin tietoa ja tukea METSO-ohjelmaan osallistumiseksi?

Arvioi seuraavia väittämiä asteikolla: 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä

- a. Tarvitsemme tukea kunnan metsien luontoarvojen kartoittamisessa.
- b. Tarvitsemme tukea METSOon soveltuvien kohteiden valinnassa.
- c. Tarvitsemme tiedotemateriaalia METSOsta kunnan työntekijöille ja kuntalaisille, esim. esitteitä.
- d. Tarvitsemme tietoa ja tukea suojeluesityksen tekemiseksi ELY-keskukseen.
- e. Tarvitsemme ELY-keskuksen asiantuntijan kertomaan METSOsta kunna päätöksentekijöille.
- f. Tarvitsemme tietoa eri suojelukeinoista.
- g. Tarvitsemme tietoa korvauksen määrästä eri suojelukeinoilla.
- h. Tarvitsemme ajantasaista tietoa ELY-keskuksen käytettävissä olevan METSOkohteiden korvaushoituksen riittävydestä.
- i. Tarvitsemme koulutusta luonnonsuojelun lainsäädännöstä ja hallinnosta.
- j. Tarvitsemme tietoa ja tukea kunnan omistamien luontokohteiden ekologisen arvon vertailemiseen.
- l. Tarvitsemme asiantuntija-apua monimuotoisuutta painottavien metsäsuunnitelmien tekemisessä.
- m. Tarvitsemme tukea lähteiden ja purojen kunnostamisen suunnitteluun ja toteutukseen.
- n. Tarvitsemme tukea lehtojen hoidon suunnitteluun ja toteutukseen.
- o. Tarvitsemme tukea soiden ennallistamisen suunnitteluun ja toteutukseen.

9. Miten paljon olet saanut tietoa METSO-ohjelmasta seuraavista lähteistä?

1= en ollenkaan, 2= vähän, 3=jonkin verran, 4=paljon, 5= erittäin paljon

- a. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY)
- b. Ympäristöministeriö
- c. Maa- ja metsätalousministeriö
- d. Suomen Metsäkeskus
- e. Metsänhoitoyhdistykset
- f. Puunostajat
- g. Luonnonsuojelujärjestöt
- h. Koulutus- tai yleisötilaisuudet
- i. Valtakunnalliset METSO-seminaarit
- j. Alueelliset METSO-tapahtumat
- k. METSO-retket
- l. Metsonpolku.fi –sivusto
- m. Kunnan muut hallinnonalat
- n. Muualta, mistä _____

10. Onko kunnan metsien luontoarvoja kartoitettu?

- ☐ kyllä, kaikista kunnan metsistä
- ☐ kyllä, osasta kunnan metsiä
- ☐ ei

11. Onko kunnan metsien METSOon soveltuvia kohteita kartoitettu?

METSOon valintaperusteina käytettyjen elinympäristöjen kuvaukset:

<http://www.metsopolku.fi/fi/METSO/elinymparistot/index.php>

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

12. Kartoituksessa löydettiin

- ☐ alle 50 hehtaaria METSO-kriteerit täyttäviä kohteita
- ☐ 50-150 hehtaaria METSO-kriteerit täyttäviä kohteita
- ☐ yli 150 hehtaaria METSO-kriteerit täyttäviä kohteita

13. Ovatko kunnan metsien METSO-kriteerit täyttävät kohteet kunnan maankäytön suunnittelujärjestelmässä paikkatietona?

- ☐ Kyllä, kaikki
- ☐ Ovat osittain
- ☐ Eivät ole
- ☐ En osaa sanoa

14. Arvioi seuraavien väittämien avulla miten tietoa METSO-kriteerit täyttävistä kohteista käytetään.

1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä

Suunnittelujärjestelmän tietojen perusteella...

a. METSO-kohteet jätetään metsätaloustoimien ulkopuolelle.

b. METSO-kohteille suunnataan luonnonhoitoa (esim. kuusen poistoa lehdosta, paahdeympäristön avaamista tms).

d. METSO-kohteille suunnataan ennallistamistoimia (esim. lisätään lahoppuustoa, tukitaan suo-ojia).

e. METSO-kohteille ohjataan virkistyskäyttöä.

f. METSO-kohteet vaikuttavat kaavoitusratkaisuihin.

g. METSO-kohteet huomioidaan kaavoituksessa siten, että niille ei ohjatarakentamista (rakennukset, tiet, yms.).

i. Jotenkin muuten, miten _____

15. Olisiko METSOon soveltuvien kohteiden kartoittaminen kunnan metsistä mielestäsi tarpeellista?

- ☐ kyllä, erittäin tarpeellista
- ☐ kyllä, melko tarpeellista
- ☐ en pidä tarpeellisena

16. Kirjaa alle, kuinka monta hehtaaria (tieto tai arvio) kunnan omistamia, luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita metsiä tai metsäisiä kohteita on suojeltu tai turvattu alla luetelluilla keinoilla.

Osana METSO-ohjelmaa vuodesta 2008 lähtien:

Yksityisen suojelualueen perustaminen _____
 Myyminen valtiolle luonnonsuojelualueeksi _____
 Vaihtaminen valtion maahan _____

Muut turvaamiskeinot, tämän hetkinen tilanne:

Jätetty metsänsuunnitelman perusteella metsäntalouden ulkopuolelle _____
 Luonnonhoitoa (esim. lähteiden kunnostus tai kuusen poistaminen lehdestä) tai ennallistamista (esim. ojitetun suon vesitalouden palauttaminen) _____
 Turvattu kaavoituksessa SL-merkinnällä tai vastaavalla suojelumerkinnällä _____
 Metsätalouskäyttöä rajoitettu muuten kaavoituksella (esim. VL-merkinnällä) _____
 Turvattu muilla keinoin _____

17. Miten todennäköisenä pidät, että kunta turvaa metsiensä monimuotoisuutta seuraavan viiden vuoden aikana alla luetelluilla keinoilla?

1 = erittäin epätodennäköistä, 2 = melko epätodennäköistä, 3 = en osaa arvioida, 4 = melko todennäköistä, 5 = erittäin todennäköistä

- a. Kunta tarjoaa kohteita METSO-ohjelmaan ostettavaksi valtiolle luonnonsuojeluun
- b. Kunta tarjoaa kohteita yksityisiksi suojelualueiksi METSO-ohjelmaan
- c. Kunta turvaa metsiään jättämällä alueita metsätaloudellisten toimenpiteiden ulkopuolelle.
- d. Kunnan metsissä tehdään luonnonhoitoa (esim. lähteiden kunnostus tai kuusen poistaminen lehdestä) ja/tai ennallistamista (esim. ojitetun suon vesitalouden palauttaminen, lahoppuun lisääminen)
- e. Kunta turvaa monimuotoisuuden kannalta arvokkaita metsäkohteita SL-kaavamerkinnällä tai vastaavalla merkinnällä.
- f. Kunta turvaa monimuotoisuuden kannalta arvokkaita metsäkohteita kaavoituksella muilla keinoin (esim. metsätalousalue muutetaan virkistysalueeksi).

18. Jos kunta mielestäsi vähintään melko todennäköisesti tarjoaa seuraavan viiden vuoden aikana kohteita METSO-ohjelmaan ostettavaksi valtiolle luonnonsuojeluun tai rauhoitettavaksi yksityisiksi luonnonsuojelualueiksi (edellisen kysymyksen kohdat a ja b), kuinka suuren pinta-alan arvioit kohteiden muodostavan?

_____ hehtaaria

19. Vähentävätkö seuraavat tekijät kunnan mielenkiintoa tarjota omistamiaan kohteita suojeltavaksi METSO-ohjelmassa? Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä

Kunnan mielenkiintoa tarjota kohteita suojeltavaksi METSO-ohjelmassa vähentää...

- a. Tiedon puute siitä, onko kunnan metsissä METSO-ohjelmaan soveltuvia alueita.
- b. METSO-ohjelman valintakriteerit täyttävien alueiden puuttuminen kunnan metsistä.
- c. Korvaus yksityisen suojelualueen perustamisesta ei ole riittävä.
- d. Korvaus myynnistä valtiolle ei ole riittävä.
- e. Meillä on se käsitys, että ELY-keskusten käytettävissä oleva METSO-rahoitus ei riitä kuntien METSO-kohteiden korvauksiin.
- f. Meillä on se käsitys, että kuntien ei ole enää mahdollista saada korvausta METSO-kohteiden suojelusta.
- g. Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden luontokohteiden maanomistus halutaan säilyttää kunnalla.
- h. Maankäyttöä ei haluta sitoa pysyvällä suojeluratkaisulla.
- i. Halutaan käyttää suojelua tuottavampaa maankäyttötapaa.
- j. Kunnan metsät halutaan pitää metsätalouskäytössä.
- k. Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat luontokohteet halutaan suojelun sijaan pitää ulkoilu- ja virkistyskäytössä.
- l. Metsätalouden aluetaloudelliset hyödyt katsotaan kunnassa tärkeämmiksi kuin suojelualueiden tuottamat hyödyt.
- m. Luontoarvoja turvataan mieluummin kaavamerkinnällä.
- n. Luontoarvoja turvataan mieluummin luonnonhoidolla (esim. kuusien poistaminen lehdosta) ja/tai ennallistamalla (esim. palautetaan ojitetun suon vesitalous luonnontilaisemmaksi, tuotetaan lahopuuta talouskäytössä olleeseen metsään).
- o. Luontoarvoja turvataan mieluummin jättämällä arvokkaita kohteita metsäsuunnittelussa metsätaloustoimien ulkopuolelle.
- p. Suojelun toteuttamisen toimintatavoista (esim. suojeluesityksen tekeminen, kohteen rajaaminen) on epäselvyyttä.
- q. Asianomaisilla kunnan virkamiehillä ei ole aikaa suunnitella ja valmistella suojeluesitystä METSO-ohjelmaan.
- r. Suojelukeinoista ei ole riittävästi tietoa.
- s. Suojelun aiheuttamista käyttörajoituksista ei ole riittävästi tietoa.
- t. METSO-kohteiden suojelupäätösten valmistelu kestää ELY-keskuksissa liian kauan.
- u. Kunnan luottamusmiesten välille nousisi ristiriitoja suojeluesityksestä.
- v. Kunnan eri hallinnonalojen välille nousisi ristiriitoja suojeluesityksestä.
- w. Suojeluesitys kaatuisi todennäköisesti lautakunnassa/kunnanhallituksessa/-valtuustossa.
- x. Kuntalaiset vastustavat kohteiden suojelua luonnonsuojelualueina.
- y. Jokin muu, mikä _____

20. Jos kunnassa on ollut ristiriitoja jonkin alueen suojelusta, miten niitä on pyritty tai onnistuttu ratkaisemaan? _____

21. Voisiko kunta hyötyä tiedon välittämisestä METSO:n vapaaehtoisista suojelu- ja turvaamiskeinoista kunnan muille maanomistajille? Miten? _____

22. Miten kunta välittää tai on välittänyt tietoa METSO-ohjelmasta muille metsänomistajille? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Kunta ei ole välittänyt tietoa METSOsta muille maanomistajille.
- ☐ Jakamalla METSO-esitteitä sopivissa tilaisuuksissa/paikoissa.
- ☐ Kunnan edustaja on kertonut METSOsta yleisötilaisuudessa.
- ☐ ELY-keskuksen edustaja on kertonut METSOsta kunnan järjestämässä yleisötilaisuudessa.
- ☐ Tiedottamalla kunnan omasta osallistumisesta METSOon, esim. kunnan omasta METSO-alueesta.
- ☐ Tiedottamalla METSOsta tietyn alueen maanomistajille.
- ☐ Tiedottamalla METSOsta kunnan nettisivuilla.
- ☐ Tiedottamalla METSOsta paikallislehdessä.
- ☐ Muuten, miten?

23. Miten METSO-toimintaohjelmaa tulisi kehittää, jotta se motivoisi kuntaa turvaamaan ja suojelemaan luonnon monimuotoisuutta kunnan omistamissa metsissä? Millaisia keinoja, millaista tukea ja millaisia kannustimia tarvittaisiin? _____

Metsien monimuotoisuuden turvaaminen

24. Onko kunta asettanut metsilleen luonnon monimuotoisuuden turvaamistavoitteita?

- ☐ kyllä
- ☐ ei

25. Millaiset tavoitteet kunta on asettanut metsien monimuotoisuuden turvaamiselle? _____

26. Mitkä seuraavista seikoista rajoittavat mielestäsi eniten luonnon monimuotoisuuden edistämistä kunnan omistamissa virkistys-, suojelu- ja talousmetsissä?

Aseta kunkin väliotsikon alla annetut vaihtoehdot tärkeysjärjestykseen (1-6): 1= rajoittaa vähiten, 6 = rajoittaa eniten

Virkistysmetsät

kuntatalous ____
 puuston terveyden vaaliminen ____
 metsän "siisteyden" vaatimus ____
 turvallisuuskysymykset ____
 jokamiehen oikeudet ____
 asenteet ____
 jokin muu seikka, mikä _____

Suojelumetsät

kuntatalous ____
puuston terveyden vaaliminen ____
metsän "siisteyden" vaatimus ____
turvallisuuskysymykset ____
jokamiehen oikeudet ____
asenteet ____
jokin muu seikka, mikä _____

Talousmetsät

kuntatalous ____
puuston terveyden vaaliminen ____
metsän "siisteyden" vaatimus ____
turvallisuuskysymykset ____
jokamiehen oikeudet ____
asenteet ____
jokin muu seikka, mikä _____

27. Miten voitaisiin mielestäsi helpoimmin parantaa kuntien omistamien metsien monimuotoisuuden turvaamista käytännössä? _____

Kunnan tavoitteet ja suunnitelmat metsänomistajana

28. Onko kunnan metsille laadittu strategiatason ohjelma, jossa määritellään metsäalueiden suunnittelun ja hoidon yleiset periaatteet, tavoitteet ja toimenpiteet?

- ☐ kyllä
- ☐ ei

29. Strategiatason ohjelman alkamisvuosi _____ loppumisvuosi _____

30. Onko strategiatason ohjelma netissä

- ☐ kyllä
- ☐ ei

31. Onko kunnan talousmetsille tehty metsä- tai hoitosuunnitelmia?

- ☐ Ei
- ☐ Kyllä. Viimeisin suunnitelma on tehty vuonna ____
- ☐ Vain osalle. Viimeisin suunnitelma on tehty vuonna ____

32. Onko talousmetsien metsä- tai hoitosuunnitelma netissä?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

33. Onko kunnan virkistysmetsille tehty metsä- tai hoitosuunnitelmia?

- ☐ Ei
- ☐ Kyllä. Viimeisin suunnitelma on tehty vuonna ____
- ☐ Vain osalle. Viimeisin suunnitelma on tehty vuonna ____

34. Onko virkistysmetsien metsä- tai hoitosuunnitelma netissä?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

35. Onko kunnan suojelumetsille tehty metsä- tai hoitosuunnitelmia

- ☐ Ei
- ☐ Kyllä. Viimeisin suunnitelma on tehty vuonna ____
- ☐ Vain osalle. Viimeisin suunnitelma on tehty vuonna ____

36. Onko suojelumetsien hoitosuunnitelma netissä?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

37. Mikä taho on laatinut kunnan metsien uusimman hoitosuunnitelman? Jos suunnitelma on laadittu eri tahojen välisenä yhteistyönä, rastita ne kaikki.

	talousmetsät	virkistysmetsät	suojelumetsät
kunta itse	☐	☐	☐
metsänhoitoyhdistys	☐	☐	☐
metsäkeskus, Otso	☐	☐	☐
konsulttiyritys;			
mikä? _____	☐	☐	☐
muu; mikä? _____	☐	☐	☐

38. Hoitaako kunta itse omistamiaan metsiä vai onko kunta tehnyt hoitosopimuksen ulkopuolisen tahon kanssa? Jos metsiä hoitaa useampi taho seuraavista vaihtoehdoista, rastita ne kaikki.

	talousmetsät	virkistysmetsät	suojelumetsät
kunta itse	☐	☐	☐
metsänhoitoyhdistys	☐	☐	☐
metsäkeskus, Otso	☐	☐	☐
konsulttiyritys;			
mikä? _____	☐	☐	☐
muu; mikä? _____	☐	☐	☐

39. Arvioi, kuinka suuri osuus (%) kunnan omistamien metsien ensisijaisesta käyttömuodosta on vaihtunut (esim. kaavoituksessa, metsäsuunnittelussa, taajamametsien hoitoluokituksessa tai suojelupäätöksellä) kuluneen kymmenen vuoden aikana?

Esimerkiksi jos arviolta puolet talousmetsistä on siirtynyt virkistyskäyttöön, merkitse ensimmäiseen ruutuun 50.

Arvio tapahtuneesta muutoksesta viimeisen 10 vuoden ajalla %

Talousmetsien siirtyminen virkistyskäyttöön (%) ____

Talousmetsien siirtyminen suojeluun (%) ____

Virkistysmetsien siirtyminen suojeluun (%) ____

40. Arvioi, kuinka suuri osuus (%) kunnan omistamien metsien ensisijaisesta käyttömuodosta vaihtuu (esim. kaavoituksessa, metsäsuunnittelussa, taajamametsien hoitoluokituksessa tai suojelupäätöksellä) seuraavan kymmenen vuoden aikana?

Esimerkiksi jos arviolta puolet talousmetsistä on siirtynyt virkistyskäyttöön, merkitse ensimmäiseen ruutuun 50.

Arvio todennäköisestä kehityksestä seuraavan 10 vuoden aikana %

Talousmetsien siirtyminen virkistyskäyttöön (%) ____

Talousmetsien siirtyminen suojeluun (%) ____

Virkistysmetsien siirtyminen suojeluun (%) ____

41. Mitkä ovat kunnan omistamien talous- ja virkistysmetsien tuottotavoitteet?

	Talousmetsät	Virkistysmetsät
Tuotoilla katetaan kaikki metsästä aiheutuvat kustannukset	☐	☐
Tuotto ylittää kustannukset	☐	☐
Tuottotavoitteita ei ole asetettu	☐	☐
Tuotot saattavat olla pienemmät kuin metsien hoidosta aiheutuvat kustannukset	☐	☐

42. Ovatko tuottotavoitteet muuttuneet viimeisen 10 vuoden aikana?

	Kyllä	Ei
Talousmetsät	☐	☐
Virkistysmetsät	☐	☐

43. Miten tuottotavoitteet ovat muuttuneet? _____

44. Huomioidaanko kunnan omistamat koulujen ja päiväkotien läheiset metsät erityiskohteina metsienhoitotoimenpiteitä tehtäessä?

- ☐ kyllä
☐ ei

45. Miten koulujen ja päiväkotien läheiset metsät huomioidaan? _____

Monimuotoisuustiedon hallinta

**46. Ovatko kunnan metsien tunnistetut monimuotoisuusarvot (esim. paikallisesti arvokkaat luon-
tokohteet, uhanalaiset lajit, metsälain erityisen tärkeät elinympäristöt, luonnonsuojelulain tur-
vaamat elinympäristöt) paikkatietona kunnan omassa maankäytön suunnittelujärjestelmässä?**

- ☐ Tiedot ovat kattavasti paikkatietona kunnan maankäytön suunnittelujärjestelmässä
- ☐ Ainakin osa tunnistetuista luontoarvoista on paikkatietona kunnan maankäytön suunnittelu-
järjestelmässä
- ☐ Ainakin osa tunnistetuista luontoarvoista on muuna kuin paikkatietona kunnan maankäytön
suunnittelujärjestelmässä
- ☐ Ei, mutta ne tai ainakin osa niistä on kunnan metsiä hoitavan tahon omassa suunnittelujärjes-
telmässä
- ☐ Eivät ole missään suunnittelujärjestelmässä
- ☐ En osaa sanoa

Tämä kysely

**47. Meitä kiinnostaisi vielä tietää, miltä kyselyyn vastaaminen tuntui? Olivatko kysymykset helppo-
ja vai liki mahdottomia vastata? Konsultoitko muita kunnan viranhaltijoita vastaamista varten?
Kysyttiinkö kuntien metsien monimuotoisuuden turvaamisen kannalta olennaisia asioita? Mitä
muuta haluaisit vielä kertoa? _____**

Liite 2. Vuoden 2005 kysely

KYSELY
28.9.2005

16/83/2005

METSO-OHJELMAN KUNTAKYSELYLOMAKE

Lomake tulee tallentaa omalle koneelle ennen täyttämistä ja sitten palauttaa sähköpostin liitteenä

Vastausvuosi 2005

Kunta	1
Lääni	2

Kunnan metsäasioista päävastuussa olevan henkilön yhteystiedot

Nimi	3
Osoite	4
Puhelin	5
Sähköpostiosoite	6
Virka/toimi	7
Koulutus	8

Vastaajan yhteystiedot (ellei sama kuin em. vastuuhenkilö)

Nimi	9
Osoite	10
Puhelin	11
Sähköpostiosoite	12

1. TAUSTATIEDOT

Omistaako kuntanne metsiä?

- 13 ☐ ei
14 ☐ kyllä

Jos kunnan omistuksessa ei ole metsää, Teidän ei tarvitse vastata seuraaviin kysymyksiin, mutta toivomme, että palautatte kyselylomakkeen

1.1 Kunnan omistamien metsien kokonaispinta-ala?

Kokonaispinta-ala	15	ha,
josta kasvullista metsämaata	16	ha,
muuta metsämaata	17	ha

Kasvullinen metsämaa = kasvu vähintään 1 m³/ha/v

Muu metsä eli ns. kitu- ja joutomaa = kallio, -louhikko-, laki- ja tunturimaa sekä puuton tai lähes puuton suo

1.2 a. Onko kunnan metsät jaettu käyttöluokkiin metsien ensisijaisen käyttömuodon perusteella (esim. talousmetsät, virkistys- ja ulkoilumetsät, maisemametsät, suojelualueet)?

- 18 ☐ ei
19 ☐ kyllä

1.2 b. Millaista luokittelua kunnassanne on käytetty?

20

1.2 c. Mikä taho on hyväksynyt em. luokittelun?

21

1.2.d. Miten virkistys- ja ulkoilumetsien käytön tavoitteet on määritelty?

22

1.3 Miten kuntanne metsät jakautuvat seuraaviin käyttöluokkiin niiden pääkäyttömuodon mukaan? Vaikka kunnalla olisi käytössä alla olevasta luokittelusta poikkeava käyttöluokitus, pyrkikää sijoittamaan kunnan metsät seuraavan luokituksen mukaisesti.

Virkistys- ja ulkoilumetsillä tarkoitetaan metsiä, joiden hoidossa otetaan erityisesti huomioon ulkoilu- ja virkistyskäyttö. Puuntuotannolliset tavoitteet ovat toissijaisia.

Suojelumetsillä tarkoitetaan luonnonsuojelulailla, kunnan omilla päätöksillä suojeltuja metsiä tai luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi kaavoissa suojeltaviksi osoitettuja metsiä.

Talousmetsillä tarkoitetaan metsiä, joiden ensisijaisena tarkoituksena on puuntuotanto.

Virkistys- ja ulkoilumetsiä	23	hehtaaria
Suojelumetsiä	24	hehtaaria
Talousmetsiä	25	hehtaaria

2. KUNNAN TAVOITTEET METSÄN OMISTAMISEEN

2.1. Onko kunnan metsille laadittu strategiatason viheralueohjelma, jossa määritellään metsäalueiden suunnittelun ja hoidon yleiset periaatteet, tavoitteet ja toimenpiteet?

26 ☐ ei

27 ☐ kyllä, vuonna

28 ohjelman voimassaoloaika

29

2.2 a. Onko kunnan metsille laadittu hoitosuunnitelmaa?

- 30 ☐ kyllä
31 ☐ ei
32 ☐ vain osalle

2.2 b. Onko virkistys- ja ulkoilumetsille laadittu hoitosuunnitelmaa/aluekohtaisia hoitosuunnitelmia?

- 33 ☐ kyllä
34 ☐ ei
35 ☐ vain osalle

2.2 c. Onko suojelumetsille laadittu hoitosuunnitelma/aluekohtaisia hoitosuunnitelmia?

- 36 ☐ kyllä
37 ☐ ei
38 ☐ vain osalle

2.3 a. Pyrkiikö kunta säilyttämään metsänomistuksensa?

- 39 ☐ kyllä
40 ☐ ei

2.3 b. Aikooko kunta lisätä metsänomistustaan?

- 41 ☐ kyllä
42 ☐ ei

2.3 c. Aikooko kunta lisätä virkistys- ja ulkoilumetsien pinta-alaa?

- 43 ☐ kyllä
44 ☐ ei

2.3 d. Aikooko kunta lisätä suojelumetsien pinta-alaa?

- 45 ☐ kyllä
46 ☐ ei

2.4. Mikä taho on laatinut nykyisen virkistys- ja ulkoilumetsien hoitosuunnitelman? Jos suunnitelma on laadittu eri tahojen välisenä yhteistyönä, ilmoittakaa kaikki asianomaiset tahot.

- 47 ☐ kunta
48 ☐ metsäkeskus
49 ☐ metsänhoitoyhdistys
50 ☐ konsulttiyritys; mikä?

51

- 52 ☐ muu; mikä?

53

2.5. Onko virkistys- ja ulkoilumetsien hoitosuunnitelman laadinnassa sovellettu ns. vuorovaikutteista eli osallistavaa suunnittelua?

- 54 ☐ ei
55 ☐ kyllä;
56 ☐ järjestämällä yleisötilaisuuksia
57 ☐ kutsumalla sidosryhmiä mukaan suunnitteluryhmiin
58 ☐ lähettämällä sidosryhmille kirjallinen kysely
59 ☐ muulla tavoin, miten ?

60

2.6. Onko kunnan virkistys- ja ulkoilumetsien suunnittelussa käytettävissä paikkatietojärjestelmä, jossa on ajantasalla olevat alueiden suunnittelua ja ympäristöä koskevia tietoja.

61 ☐ ei

62 ☐ kyllä, mikä järjestelmä?

63

2.7. Mitkä ovat kuntanne virkistys- ja ulkoilumetsien ja talousmetsien tuottotavoitteet?

Virkistys- ja ulkoilumetsät

64 ☐ Tuotoilla katetaan kaikki metsästä aiheutuvat kustannukset

65 ☐ Tuotto ylittää kustannukset

66 ☐ Tuottotavoitteita ei ole asetettu

67 ☐ Tuotot saattavat olla pienemmät kuin metsien hoidosta aiheutuvat kustannukset

Talousmetsät

68 ☐ Tuotoilla katetaan kaikki metsästä aiheutuvat kustannukset

69 ☐ Tuotto ylittää kustannukset

70 ☐ Tuottotavoitteita ei ole asetettu

71 ☐ Tuotot saattavat olla pienemmät kuin metsien hoidosta aiheutuvat kustannukset

3. METSIEN MONIMUOTOISUUDEN TURVAAMISEN KEINOT

3.1 a. Poikkeaaako kunnan virkistys- ja ulkoilumetsien käsittely talousmetsien käsittelystä

72 ☐ ei

73 ☐ hieman

74 ☐ selvästi erilaista

3.1 b. Mainitse kolme virkistys- ja ulkoilumetsien käsittelytavoitetta

75

1.

75

2.

77

3.

3.1 c. Mainitkaa kolme tärkeintä eroa virkistys- ja ulkoilumetsien ja talousmetsien käsittelyssä

78

1.

79

2.

80

3.

3.2. Onko kunnallanne suosituksia luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamiseksi virkistys- ja ulkoilumetsissä?

81 ☐ ei

82 ☐ kyllä, millaisia

83

3.3. Onko kunta asettanut metsilleen monimuotoisuuden turvaamistavoitteita?

84 ☐ ei

85 ☐ kyllä; minkälaiset tavoitteet?

86

3.4. Kuinka hyvin virkistys- ja ulkoilumetsissä käytetyt metsänkäsittelymenetelmät ottavat mielestänne huomioon luonnon monimuotoisuuden turvaamisen?

87 ☐ erittäin hyvin

88 ☐ hyvin

89 ☐ kohtalaisesti

90 ☐ ei lainkaan

Perustelut, mainitse tärkeimmät keinot monimuotoisuuden turvaamiseksi:

91

3.5. Mikä seuraavista tahoista vastaa kunnan virkistys- ja ulkoilumetsien käsittelystä ?

Mikäli metsiänne hoitaa usea taho, merkitkää ao. tahon kohdalle sen hoitaman virkistys- ja ulkoilumetsän pinta-ala. Kysymyksessä ei tarkoiteta yhtä toimenpidettä koskevia, kertaluonteisia toimenpiteitä.

92 ☐ kunta hoitaa itse

93 ☐ metsänhoitoyhdistys (hoitosopimus),
hoidettavan virkistys- ja ulkoilumetsän pinta-ala

94

ha

95 ☐ muu (hoitosopimus); mikä:

96

hoidettavan virkistys- ja ulkoilumetsän pinta-ala

97

ha

3.6. Arvioi kunnan metsien talouskäytön sekä virkistys- ja ulkoilukäytön ja luonnonsuojelun muutoksia seuraavan kymmenen vuoden aikana?

3.6 a. Talousmetsiä siirtyy virkistyskäyttöön

98 ☐ ei

99 ☐ kyllä; arviolta kuinka monta prosenttia talousmetsistä?

100

%

101 ☐ en osaa sanoa

3.6 b. Talousmetsiä siirtyy suojeluun

102 ☐ ei

103 ☐ kyllä; arviolta kuinka monta prosenttia talousmetsistä?

104

%

105 ☐ en osaa sanoa

3.6 c. Virkistys- ja ulkoilumetsiä siirtyy talouskäyttöön

106 ☐ ei

107 ☐ kyllä; arviolta kuinka monta prosenttia virkistys- ja ulkoilumetsistä?

108 %

109 ☐ en osaa sanoa

3.6 d. Virkistys- ja ulkoilumetsiä siirtyy suojeluun

110 ☐ ei

111 ☐ kyllä; arviolta kuinka monta prosenttia virkistys- ja ulkoilumetsistä?

112 %

113 ☐ en osaa sanoa

3.6 e. Metsiä siirtyy rakennus- tms. käyttöön

114 ☐ ei

115 ☐ kyllä; arviolta kuinka monta prosenttia virkistys- ja ulkoilumetsistä?

116 %

117 ☐ kyllä; arviolta kuinka monta prosenttia suojelumetsistä?

118 %

119 ☐ kyllä; arviolta kuinka monta prosenttia talousmetsistä?

120 %

121 ☐ en osaa sanoa

3.6 f. Mihin edellä mainitut arviot perustuvat?

122 ☐ oma arvio

123 ☐ arvio perustuu, mihin (esim. maankäytön tai muun suunnittelun päätöksiin)

124

3.7. Aiheuttaako monimuotoisuuden turvaaminen mielestänne ristiriitoja virkistys- ja ulkoilumetsien käytössä ja tavoitteissa? Jos, niin minkä tyyppisiä, esim. metsien päällekkäiskäytöstä tai rinnakkaiskäytöstä aiheutuneet ristiriidat. Miten ristiriitoja on pyritty ratkaisemaan?

3.7 a. Ristiriitoja virkistys- ja ulkoilumetsien talouskäytön ja monimuotoisuuden turvaamisen välillä

125 ☐ ei lainkaan

126 ☐ harvoin

127 ☐ melko usein

128 ☐ jatkuvasti

Jos ristiriitoja on ollut, mikä on ollut niiden luonne ja toteutetut ratkaisukeinot ?

129

3.7 b. Ristiriitoja virkistys- ja ulkoilumetsien virkistyskäytön ja monimuotoisuuden turvaamisen välillä

- 130 ☐ ei lainkaan
 131 ☐ harvoin
 132 ☐ melko usein
 133 ☐ jatkuvasti

Jos ristiriitoja on ollut, mikä on ollut niiden luonne ja toteutetut ratkaisukeinot ?

134

3.8. Mitkä seuraavista seikoista rajoittavat mielestänne eniten luonnon monimuotoisuuden edistämistä kunnan omistamissa virkistys- ja ulkoilumetsissä, suojelumetsissä sekä talousmetsissä?

Aseta annetut vaihtoehdot tärkeysjärjestykseen (1-6): 1= rajoittaa eniten, 6 = rajoittaa vähiten

Virkistys- ja ulkoilumetsät

1= rajoittaa eniten, 6 = rajoittaa vähiten	1	2	3	4	5	6
kuntatalous	135 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
puuston terveyden vaaliminen	136 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
metsän "siisteyden" vaatimus	137 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
turvallisuuskysymykset	138 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
jokamiehen oikeudet	139 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
asenteet	140 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
jokin muu seikka	141 ☐	☐	☐	☐	☐	☐

Suojelumetsät

	1	2	3	4	5	6
kuntatalous	142 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
puuston terveyden vaaliminen	143 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
metsän "siisteyden" vaatimus	144 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
turvallisuuskysymykset	145 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
jokamiehen oikeudet	146 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
asenteet	147 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
jokin muu seikka	148 ☐	☐	☐	☐	☐	☐

Talousmetsät

1= rajoittaa eniten, 6 = rajoittaa vähiten	1	2	3	4	5	6
kuntatalous	149 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
puuston terveyden vaaliminen	150 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
metsän "siisteyden" vaatimus	151 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
turvallisuuskysymykset	152 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
jokamiehen oikeudet	153 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
asenteet	154 ☐	☐	☐	☐	☐	☐
jokin muu seikka	155 ☐	☐	☐	☐	☐	☐

3.9. a. Voitaisiinko yhteiskunnan taloudellisilla kannustimilla edistää luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamista kunnan metsissä?

Virkistys- ja ulkoilumetsissä

156 ☐ kyllä

157 ☐ ei

Suojelumetsissä

158 ☐ kyllä

159 ☐ ei

Talousmetsissä

160 ☐ kyllä

161 ☐ ei

3.9 b. Onko muita (kuin taloudellisia) yhteiskunnallisia kannustimia, joilla luonnon monimuotoisuuden edistämistä yleensä kuntien metsissä lisätä?

162

4. MONIMUOTOISET ELINYMPÄRISTÖT KUNNAN METSISSÄ

4.1. Onko kunnan metsien luontoarvoja kartoitettu?

1 = ei, 2 = osittain, 3 = kokonaan

Virkistys- ja ulkoilumetsät

1 = ei, 2 = osittain, 3 = kokonaan	1	2	3
Luonnon monimuotoisuudelle arvokkaat elinympäristöt, esim. metsälain 10 §:n erityisen tärkeät elinympäristöt	163 ☐	☐	☐
Uhanalaiset lajit	164 ☐	☐	☐
Monimuotoisuuden rakennepiirteet, esim. lahopuun määrä, palanut puuaines, jalopuiden määrä	165 ☐	☐	☐

Suojelumetsät

1 = ei, 2 = osittain, 3 = kokonaan	1	2	3
Luonnon monimuotoisuudelle arvokkaat elinympäristöt, esim. metsälain 10 §:n erityisen tärkeät elinympäristöt	166 ☐	☐	☐
Uhanalaiset lajit	167 ☐	☐	☐
Monimuotoisuuden rakennepiirteet, esim. lahopuun määrä, palanut puuaines, jalopuiden määrä	168 ☐	☐	☐

Talousmetsät

1 = ei, 2 = osittain, 3 = kokonaan	1	2	3
Luonnon monimuotoisuudelle arvokkaat elinympäristöt, esim. metsälain 10 §:n erityisen tärkeät elinympäristöt	169 ☐	☐	☐
Uhanalaiset lajit	170 ☐	☐	☐
Monimuotoisuuden rakennepiirteet, esim. lahopuun määrä, palanut puuaines, jalopuiden määrä	171 ☐	☐	☐

Metsälain 10 §:n erityisen tärkeät elinympäristöt: lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä pienten lampien välittömät lähiympäristöt, ruoho- ja heinäkorvet, saniaiskorvet sekä lehtokorvet ja Lapin läänin eteläpuolella sijaitsevat letot, rehevät lehtolaikut, pienet kangasmetsäsaarekkeet ojittamattomilla soilla, rotkot ja kurut, jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät, karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot, louhikot, vähäpuustoiset suot ja rantaluhdat.

4.2. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmassa METSOssa määritettiin tiettyjä luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeisimpiä elinympäristöjä.

4.2 a. Onko kunnan metsissä kartoitettu seuraavia METSO-ohjelmassa mainittuja arvokkaita elinympäristöjä? 1 = ei, 2 = osittain, 3 = kokonaan

Virkistys- ja ulkoilumetsissä

Elinympäristö 1 = ei, 2 = osittain, 3 = kokonaan	1	2	3
Runsaslahopuustoiset kangasmetsät	172 ☐	☐	☐
Korvet	173 ☐	☐	☐
Lehdot	174 ☐	☐	☐
Tulvametsät ja metsäluhdet	175 ☐	☐	☐
Maankohoamisrannikon sukkessiometsät	176 ☐	☐	☐
Harjujen paahderinteet	177 ☐	☐	☐
Puustoiset perinneympäristöt	178 ☐	☐	☐

Suojelumetsät

Elinympäristö 1 = ei, 2 = osittain, 3 = kokonaan	1	2	3
Runsaslahopuustoiset kangasmetsät	179 ☐	☐	☐
Korvet	180 ☐	☐	☐
Lehdot	181 ☐	☐	☐
Tulvametsät ja metsäluhdet	182 ☐	☐	☐
Maankohoamisrannikon sukkessiometsät	183 ☐	☐	☐
Harjujen paahderinteet	184 ☐	☐	☐
Puustoiset perinneympäristöt	185 ☐	☐	☐

Talousmetsät

<i>Elinympäristö</i> <i>1 = ei, 2 = osittain, 3 = kokonaan</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Runsaslahopuustoiset kangasmetsät	186 ☐	☐	☐
Korvet	187 ☐	☐	☐
Lehdot	188 ☐	☐	☐
Tulvametsät ja metsäluhdet	189 ☐	☐	☐
Maankohoamisrannikon sukkessiometsät	190 ☐	☐	☐
Harjujen paahderinteet	191 ☐	☐	☐
Puustoiset perinneympäristöt	192 ☐	☐	☐

4.2 b. Jos kartoitus on tehty, mikä on kunkin elinympäristön pinta-ala virkistys- ja ulkoilumetsissä, suojelumetsissä sekä talousmetsissä?

<i>Elinympäristö</i>	<i>pinta-ala virkistys- ja ulkoilumetsissä ha</i>	<i>pinta-ala suojelumetsissä ha</i>	<i>pinta-ala talousmetsissä ha</i>	<i>En osaa sanoa</i>
Runsaslahopuustoiset kangasmetsät	193 ☐	194 ☐	195 ☐	196 ☐
Korvet	197 ☐	198 ☐	199 ☐	200 ☐
Lehdot	201 ☐	202 ☐	203 ☐	204 ☐
Tulvametsät ja metsäluhdet	205 ☐	206 ☐	207 ☐	208 ☐
Maankohoamisrannikon sukkessiometsät	209 ☐	210 ☐	211 ☐	212 ☐
Harjujen paahderinteet	213 ☐	214 ☐	215 ☐	216 ☐
Puustoiset perinneympäristöt	217 ☐	218 ☐	219 ☐	220 ☐

4.3. METSOssa määriteltiin metsien monimuotoisuuden kannalta tärkeitä rakennepiirteitä, joita ovat mm.:

- lahoppuu
- palanut puuaines
- jalot lehtipuut

4.3 a. Onko kunnan metsissä kartoitettu seuraavia METSO-ohjelmassa mainittuja tärkeitä rakennepiirteitä?

1 = ei, 2 = osittain, 3 = kokonaan

Virkistys- ja ulkoilumetsissä

<i>Rakennepiirteet</i> <i>1 = ei, 2 = osittain, 3 = kokonaan</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Lahoppuun määrä	221 ☐	☐	☐
Metsäpalokohteilla palaneen puuaineksen määrä	222 ☐	☐	☐
Kulotuskohteilla palaneen puuaineksen määrä	223 ☐	☐	☐
Jalosten lehtipuiden määrä	224 ☐	☐	☐

Suojelumetsät

<i>Rakennepiirteet</i> <i>1= ei, 2 = osittain, 3 = kokonaan</i>	1	2	3
Lahopuun määrä	225 ☐	☐	☐
Metsäpalokohteilla palaneen puuaineksen määrä	226 ☐	☐	☐
Kulotuskohteilla palaneen puuaineksen määrä	227 ☐	☐	☐
Jalojen lehtipuiden määrä	228 ☐	☐	☐

Talousmetsät

<i>Rakennepiirteet</i> <i>1= ei, 2 = osittain, 3 = kokonaan</i>	1	2	3
Lahopuun määrä	229 ☐	☐	☐
Metsäpalokohteilla palaneen puuaineksen määrä	230 ☐	☐	☐
Kulotuskohteilla palaneen puuaineksen määrä	231 ☐	☐	☐
Jalojen lehtipuiden määrä	232 ☐	☐	☐

4.3 b. Jos kartoitus on tehty, minkä verran näitä rakennepiirteitä esiintyy keskimäärin kunnan virkistys- ja ulkoilumetsissä, suojelumetsissä sekä talousmetsissä?

<i>Rakennepiirteet</i>	<i>virkistys- ja ulkoilumetsät m3/ha</i>	<i>suoje- lumetsät m3/ha</i>	<i>talousmetsät m3/ha</i>	<i>En osaa sanoa</i>
Lahopuun määrä	233 ☐	234 ☐	235 ☐	236 ☐
Metsäpalokohteilla palaneen puuaineksen määrä	237 ☐	238 ☐	239 ☐	240 ☐
Kulotuskohteilla palaneen puuaineksen määrä	241 ☐	242 ☐	243 ☐	244 ☐
Jalojen lehtipuiden määrä	245 ☐	246 ☐	247 ☐	248 ☐

5. Millä keinoilla voitaisiin mielestänne tehostaa luonnon monimuotoisuuden turvaamista ulkoilumetsissä?

249

Kommentteja ja lisätietoja KuntaMETSO -työryhmälle

250

Luonnonvarakeskus
Latokartanonkaari 9
00790 Helsinki
puh. 029 532 6000